

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2013–2015

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Nikola Kršková

Sociálně patologické jevy v prostředí ZŠ

Praha 2015

Vedoucí diplomové práce: Prof. PhDr. Miloslav Kodým, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED (PART TIME) STUDIES

2013-2015

DIPLOMA THESIS

Nikola Kršková

Social pathological phenomena in elementary school

Prague 2015

The Diploma Thesis Work Supervisor: Prof. PhDr. Miloslav Kodým, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 19. 3. 2015

Nikola Kršková .....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Prof. PhDr. Miloslavovi Kodýmovi, CSc. za odborné vedení, pomoc a cenné rady při zpracování této práce.

Anotace

Diplomová práce pojednává o mapování vybraných sociálně patologických jevů vyskytujících se v prostředí zvolené základní školy.

Teoretická část se věnuje charakteristice jednotlivých sociálně patologických jevů, kterými jsou šikana, kyberšikana, agresivita s agresí, záškoláctví, kriminalita a návykové látky, a možnostem jejich prevence. Na základě odborné literatury je v této práci také popsána osobnost sociálního pracovníka.

Praktická část je založena na dotazníkovém šetření a výsledcích kvantitativního výzkumu. Snaží se vystihnout výskyt vybraných sociálně patologických jevů na zvolené základní škole, setkání žáků s těmito jevy a možnost svěřením se se svým trápením. Současně také zjišťuje aktuální pohled učitelů na tyto jevy a možnosti jejich řešení.

Klíčová slova

Agrese, agresivita, alkohol, drogy, krádeže, kriminalita, kyberšikana, šikana, tabák, záškoláctví.

Annotation

The thesis discusses the mapping of selected socio-pathological phenomena occurring in the environment selected elementary schools.

The theoretical part deals with the various social pathologies, which include bullying, cyber bullying, aggression with aggression, truancy, crime and addictive substances, and their prevention. On the basis of scientific literature in this work is also described the personality of a social worker.

The practical part is based on a survey and the results of quantitative research. It tries to capture the prevalence of selected socio-pathological phenomena in selected primary school pupils encounter these phenomena and the possibility of entrusting it to their misery. At the same time determine the current view of teachers at these phenomena and their possible solutions.

Key words

Aggression, aggressiveness, alcohol, bullying, crime rate, cyberbullying, drugs, thefts, tobacco, truancy.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	
1 Vybrané sociálně patologické jevy a jejich charakteristice	12
1.1 Šikana.....	12
1.1.1 Typy šikany.....	13
1.1.2 Příznaky a prevence šikany.....	14
1.1.3 Stádia šikany.....	16
1.1.4 Formy opatření proti šikaně.....	18
1.1.5 Nápravná opatření.....	20
1.2 Kyberšikana.....	21
1.2.1 Formy a projevy kyberšikany.....	23
1.2.2 Specifika kyberšikany.....	24
1.2.3 Ochrana dítěte před kyberšikanou.....	25
1.3 Agresivita a agrese.....	26
1.3.1 Dělení agresí.....	27
1.3.2 Příčiny výskytu agrese.....	28
1.3.3 Hranice chování ve škole a doma.....	29
1.4 Záškoláctví.....	30
1.4.1 Příčiny záškoláctví.....	31
1.4.2 Prevence záškoláctví.....	33
1.4.3 Možnosti opatření ke snížení záškoláctví.....	34
1.4.4 Prevence předcházení záškoláctví.....	34
1.5 Kriminalita.....	35
1.5.1 Krádeže.....	35
1.5.2 Vandalismus.....	36
1.6 Návykové látky.....	37
1.6.1 Tabák.....	37
1.6.2 Alkohol.....	39
1.6.3 Drogy.....	40
1.6.3.1 Jak předejít drogovým problémům.....	43
1.6.3.2 Jako odhalit braní drog.....	44
1.6.3.3 Počinání při zjištění braní drog.....	46

1.6.4 Zásady prevence.....	47
2 OSOBNOST SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA.....	49
2.1 Rysy sociálního pracovníka.....	49
PRAKTICKÁ ČÁST	
3 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY V PRAXI.....	51
3.1 Charakteristika a zaměření výzkumu.....	51
3.2 Výzkumné hypotézy.....	51
3.3 Metodologie výzkumu.....	51
3.3.1 Místo, doba, výzkumné soubory.....	51
3.3.1.1 Charakteristika Základní školy Obrnice, okres Most, příspěvková organizace.....	52
3.3.1.2 ŠVP zkoumané základní školy.....	52
3.3.2 Metody výzkumu.....	53
3.3.3 Metodika výzkumu.....	53
3.4 Získané údaje a jejich zpracování.....	53
3.4.1 Dotazníky pro žáky.....	53
3.4.2 Dotazníky pro učitele.....	54
3.5 Výsledky výzkumu a jejich interpretace.....	54
3.5.1 Vyhodnocení dotazníků pro žáky.....	54
3.5.2 Vyhodnocení dotazníků pro učitele.....	79
3.6 Zhodnocení hypotéz.....	91
ZÁVĚR.....	93
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	94
SEZNAM ZKRATEK.....	96
SEZNAM GRAFŮ a TABULEK.....	97
SEZNAM PŘÍLOH.....	100

ÚVOD

„Bez schopností chybí široký rozhled - bez morálky není dalekosáhlých vizí.“

Konfucius

Sociální patologie jsou ve společnosti negativně vnímané a hodnocené jevy. V posledních letech jsme svědky výskytu a proměn jevů, které jsou většinou společností chápány a hodnoceny jako nežádoucí, až nepřijatelné. Sociálně patologické jevy ohrožují společenský vývoj z hlediska morálky a mravnosti. Odborná i laická veřejnost usiluje o dostatek pramenů a informací, které by objasnily příčiny označených jevů, společenský dopad a také možnosti jejich řešení. Často slýcháme povzdechy: „Po kom ta dnešní mládež jenom je? Co z těch mladých jenom vyroste? Co se s našimi dětmi děje, že jsou takové?“

Problematikou sociální patologie se zabývá řada studijních oborů, jejichž absolventi se podílejí na vzdělávání a výchově žáků, studentů a učňovské mládeže ve společnosti.

V České republice jsou vydávány knihy, které se zabývají sociální patologií mladistvých, ale autoři se nemohou shodnout na tom, jaká je skutečnost páchaných činů ve společnosti.

Je zřejmé, že v této práci nelze poskytnout zcela vyčerpávající informace o každém patologickém jevu ve školním prostředí, protože problematika je natolik obsáhlá a složitá, že je otázkou, zda ji lze vůbec celou vystihnout.

V teoretické části jsou uvedeny definice a vysvětlení základních pojmů a v další části se práce zabývá příčinami a druhy sociálně patologických jevů ve školním prostředí. Jedná se o šikanu, kyberšikanu, agresivitu s agresí, záškoláctví, kriminalitu a návykové látky. V diplomové práci je snaha o vyváženost mezi teorií a praxí tak, aby soubor informací byl srozumitelný, ucelený a aby bylo zřejmé, na jakých základech je postavena prevence rizikového chování, co se v této oblasti udělalo a co se z výzkumu i praxe ví.

Cílem práce je zjištění výskytu vybraných sociálně patologických jevů na zvolené základní škole, setkání žáků s těmito jevy a možnost svěření se svým trápením. Současně také zjištění aktuálního pohledu učitelů na tyto jevy a možnosti jejich řešení.

V posledních letech může kdokoliv z nás sledovat v televizním vysílání, přečíst si z tisku či na internetu o tom, že se čím dál více ve školách objevuje široké spektrum sociálně patologických jevů.

Pro zaujetí je zde uveden jeden z mnoha článků na internetu z června roku 2014. „Na základní školu na Kolínsku byla přivolána záchranná služba. Žák, ve věku třinácti let, byl při vyučování úplně opilý. Transportovali jsme jej ve středně těžké opilosti na jednotku intenzivní péče kolínské nemocnice. Mohu zároveň potvrdit, že se skutečně frekvence takových výjezdů v době vysvědčení zvyšuje,“ uvedla Tereza Janečková, mluvčí středočeské záchranné služby.“¹

Pro každého školáka je velmi potřebná dobře fungující rodina a pevné rodinné zázemí, které je jeho oporou a jistotou. Velmi důležitá je také osobnost moudrého a zároveň smyslu pro humor majícího pana učitele nebo paní učitelky. Ti jsou pro děti velkým životním průvodcem nejen školou, ale i radostmi a strastmi, které život přináší. Všichni rodiče si přejí, aby se dětem ve škole dařilo. Dítě potřebuje, aby bylo uznáváno takové, jaké je a vědělo, že je svými blízkými milováno. A to i za předpokladu, že se mu ve škole zrovna nedaří. Není proto důležité, aby naše dítě bylo premiantem třídy. Jeho dobrosrdečná a přátelská povaha je pro nás mnohem důležitější. Školák potřebuje vědět, že za ním v každé situaci stojí milující rodiče.

„Co by měl vědět každý rodič?

- Dítě, které je milováno, je schopno lásky.
- Dítě, které prožívá pocit bezpečí, se naučí důvěřovat.
- Dítě, které je obklopeno přátelstvím, se naučí laskavosti.
- Dítě, které se setkává s tolerancí, se snáze naučí trpělivosti.
- Dítě, s nímž se hraje rovná hra, se naučí spravedlnosti.
- Dítě, které je chváleno, získá sebedůvěru.
- Dítě, které je vystavováno posměchu, se začne stydět.
- Dítě, které je ponižováno, ztrácí sebedůvěru.
- Dítě, které je nadměrně kritizováno, se naučí odsuzovat.
- Dítě, které je bito, se naučí prát.“²

Není myšleno, že dnešní děti přicházejí na svět horší, než jsme byli my. Ale právě svět, který je v současné době obklopuje, nevhodná výchova doma a mnohdy i ve škole, nedostatek podpory a porozumění, uspěchanost doby a přemíra techniky z nich

---

¹ ŠTÁSTKA, J. *Kolinsky.denik.cz*. [online]. 25. 6. 2014 [cit. 20. listopadu 2014]. Dostupné z: http://kolinsky.denik.cz/zpravy_region/bal-se-vysvedceni-opily-zak-skoncil-v-nemocnici.html

² NOVOTNÁ, Z. *Novinky.cz*. [online]. 23. 9. 2014 [cit. 1. prosince 2014]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/deti/348055-komunikace-rodicu-s-detmi-muze-predejiti-nestesti.html>

dělá jedince, kteří nejsou schopni se poprat s dennodenní realitou. Nejen rodiče, ale i my, pedagogové a vychovatelé, se podílíme na formování a utváření osobnosti mladého člověka a na jeho výchově.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYBRANÉ SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY A JEJICH CHARAKTERISTIKA

1.1 Šikana

Během školní docházky žáci často čelí nejrůznějším osobním obtížím, které mohou být někdy velmi vážně traumatizující.

Přestože by současná škola měla směřovat k demokratickým principům ve výchově, měla by vést žáky ke komunikaci a respektu, objevuje se u dětí a mládeže stále častěji jeden z nejméně sociálně patologických jevů a to je šikana. Poslední výzkumy ukazují, že na našich školách prošlo šikanou 41 % dětí. Toto je varující signál, a pokud bude především pedagogická veřejnost před tímto fenoménem zavírat oči, lze předpokládat, že výskyt agresorů či obětí se bude i nadále zvyšovat.³

Šikana je vymezena jako: "Trvalé agresivní jednání jednoho žáka nebo skupiny žáků vůči druhému s úmyslem způsobit oběti utrpení."⁴

Podle Vágnerové K. je: "Šikana úmyslné a opakované fyzické i psychické ubližování slabšímu jedinci (skupině) silnějším jedincem (skupinou). Za šikanování se považuje, když jeden nebo více žáků úmyslně a většinou opakovaně ubližuje druhým, chce ho zastrašit nebo ohrozit. Šikana je zneužívání moci."⁵ Pomluvy, posměšky, ničení a schovávání věcí, vydírání, bití, ponižování. Šikanující chce získat převahu a moc nad ostatními a zároveň i skrýt své vlastní obavy a nejistoty. Šikanování se dopouštějí nejen chlapci, ale i dívky. U dívek se setkáváme většinou se šikanou psychikou, která je hůře rozeznatelná. Šikanovat může i velmi inteligentní dítě, proto taková šikana bývá rafinovanější, často i uplatňována prostřednictvím dalších jedinců, a proto hůře rozpoznatelná.

Statistiky a známé případy dokazují, že šikanou může být postižen kdokoliv. Šikana bují všude tam, kde jeden má moc nad vůlí druhého. Před několika lety byla pokládána za jev, který se občas ve školách může vyskytovat. V posledních letech výzkumy ukazují, že je to jev rozšířenější, než se předpokládalo a tento jev může na

---

³ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009, s. 109. ISBN 978-80-247-2310-5.

⁴ KYRIACOU, CH. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, s. r. o., 2005, s. 26. ISBN 80-7178-945-3.

⁵ VÁGNEROVÁ, K. a kol. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, s. r. o., 2009, s. 11. ISBN 978-80-7367-611-7.

obětech napáchat vážné, až trvalé následky. Jsou známy i případy, kdy šikanovaní žáci dospěli až k sebevraždě.

V České republice roste počet dětí, které se obracejí na Linku bezpečí s velmi vážnými problémy, jako je šikana, sebevražedné tendence nebo týrání. Aktuální čísla zveřejnilo Sdružení linky bezpečí. Od roku 2007 například o padesát procent vzrostl počet dětí, které se na linku obrací kvůli šikaně. Dříve se s tímto problémem svěřovali čtyři děti denně, dnes je jich sedm a více.⁶ Nejen tato zpráva, ale i jiné statistiky jasně hovoří o tom, že šikana ve školách roste.

V odborné publikaci Michala Koláře je uvedeno, že „Doc. PhDr. Pavel Říčan ve své výzkumné práci prokázal, že 18 % dětí v pátých a šestých třídách na pražských základních školách je šikanováno. Bílý kruh bezpečí pozval v květnu 1995 odborníky, aby odpověděli na otázku: „Jak jsme schopni zasáhnout v případě konkrétní šikany na základní škole?“ Odpověď byla pochopitelně nepříznivá. Odborníci se shodli, že zjištěná hladina šikany na našich základních školách je patologií, kterou je nutné řešit.“⁷

„MUDr. Jana Drtilová, ředitelka Linky bezpečí a krizového centra v Praze, na semináři informovala pedagogy, že v roce 1995 telefonovalo 120 zoufalých školáků od devíti do patnácti, že je šikanováno.“⁸

Proto se školy zaměřují na potírání šikany a očekává se, že v boji se šikanou budou prosazovat jasné zásady a uplatňovat při tomto boji konkrétní program. Je zřejmé, že šikana na školách zřejmě nikdy potlačena nebude, ale v současné době ke snížení šikany přispívá nabízená pomoc šikanujícím žákům, tak i jejich obětem. Šikanování je těžkou poruchou vztahů ve skupině. Ve zdravé a fungující společnosti se šikanování nemůže ujmout a růst.

1.1.1 Typy šikany

Mnozí z nás dospělých i děti samy si pod pojmem šikana představí jen různé formy fyzického násilí nebo týrání. I když se fyzické násilí podaří odhalit a ukončit, vždy zanechá zranění na duši dítěte, která mohou vyplavat na povrch až v dospělosti, a komplikovat tak život.

---

⁶ ČT24. ČT24.cz. [online]. 9. 10. 2010 [cit. 12. prosince 2014]. Dostupné z:

<http://www.ct24.cz/domaci/101375-na-lince-bezpeci-resi-stale-casteji-sebevrazdy-a-sikanu.html>

⁷ KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, s. r. o., 1997, s. 11. ISBN 80-7178-123-1.

⁸ KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, s. r. o., 1997, s. 14. ISBN 80-7178-123-1.

Šikana je dlouhotrvající stav i soustavného ponižování psychického. To je ovšem právě důvod, proč prvotní projevy psychického násilí (šikanovaný čelí zesměšňování a nadávkám či pomluvám, manipulací a intrikám, šikanující mu dávají najevo, že se ho štítí, odsedávají si od něj, berou mu osobní věci...) bývají často zpočátku podceňovány a bagatelizovány (...to je jen taková klukovina,...to jsme ve škole za mých let dělali také...). Musíme si uvědomit, že pokud budeme tyto počáteční projevy šikany přehlížet a bagatelizovat, bude se později jejich intenzita pravděpodobně stupňovat.

Známe typy šikany:

- přímé – fyzické (bytí, kopání)
- verbální – nadávky, urážky, posmívání
- nepřímé – pomluvy, tajná poškozování.⁹

1.1.2 Příznaky a prevence šikany

V každém školním kolektivu je oblíbenec, který třídu vede a samozřejmě i žák, který je „outsiderem“. Právě takový žák bývá náchylnější k šikanování, a agresoři si je proto často vybírají. „Šikana není jevem, který vzniká ze dne na den, ale předchází ji dlouhodobě narušené vztahy. Šikana u šikanovaného může přerůst v somatické poruchy, poruchy spánku, snížení imunity, ztuhlost a napětí svalů, zažívací problémy, nechutenství apod.“¹⁰

Příznaky šikany není snadné rozpoznat. Musíme si všimnout změn chování dítěte a ptát se dítěte, jak se mu líbí ve škole, zda nemá nějaké problémy, zda-li má ve třídě kamarády. Varovným signálem může být i zhoršení se v učení, kdy se dítě špatně soustředí a z premianta se stane průměrný žák, který nosí domů špatné známky a poznámky. Často se stává, že dítě začíná být lhostejné, apatické, projevuje se u něj skleslost a nechuť účastnit se školního vyučování. Žák si opakovaně stěžuje na bolesti břicha a nevolnost, a získává tak důvod být doma. Změny nálad jsou také častým příznakem, kdy jinak veselé a živé dítě bývá skleslé a smutné. Uzavírá se do sebe a nedokáže se svěřit.

Rodič musí být připraven, že dítě, které prožívá šikanu ve školním prostředí, má velký strach, obává se stupňování útoků agresorů, a proto má tendenci svým

---

⁹ VÁGNEROVÁ, K. a kol. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, s. r. o., 2009, s. 12. ISBN 978-80-7367-611-7.

¹⁰ KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, s. r. o., 2011, s. 66. ISBN 978-80-7367-871-5.

rodičům bránit, aby vyhledali jakoukoliv účinnou pomoc. Pokud se u nás z výše uvedených signálů vzbudí podezření, že dítě by mohlo být ve škole šikanováno, je nutné si s ním promluvit. Pro úspěšný rozhovor je nutné dodržovat určitá pravidla, hlavně situaci neřešit hned a důležité je dítěti naslouchat.

Předcházení šikany je vytváření dobrých vztahů uvnitř třídního kolektivu, vytváření bezpečného školního prostředí, posilování sebevědomí a sebedůvěry žáků, vedení žáků k odpovědnosti za své chování a jednání. Proto je důležité nastavit správné modely chování.

Těmito modely rozumíme:

- spolupráce mezi dětmi
- umět si navzájem pomoci
- požádat o pomoc
- neubližovat jiným
- umět respektovat druhého
- omluvit se a umět odpustit

Do prevence proti šikanování také patří uplatnění psychosociálních her. V rámci prevence třídní učitel spolupracuje se všemi pedagogickými pracovníky, kteří jsou s třídním kolektivem v kontaktu. V rámci prevence je důležitý dohled nad žáky ve všech prostorách školy.

Rodiče by měli být vždy na začátku školního roku informováni o projevech šikany a třídní učitel by měl prohlubovat spolupráci s rodiči. Měl by poradit rodičům, aby svým dětem naslouchali a ujistit je o tom, že i on jim bude naslouchat. Není dobré, aby rodiče své děti odbývali slovy: „To si musíte vyřídit ve třídě mezi sebou.“ Šikanované dítě stojí vždy proti přesile, a pokud se někomu nesevěří, nelze mu pomoci. Je nutné také vysvětlit rodičům, že děti vnímají šikanování citlivěji než dospělí. Je zde velmi křehká hranice mezi škádlením a šikanováním. Chování, které by nám mohlo připadat neškodné či hravé, může znamenat zcela něco jiného pro dítě, které ho prožívá.

Povinností rodičů je však vlastní dítě ochránit a nenechat se znejistět jeho pochybnostmi. Dítě je nutné přesvědčit, že šikanu je nutné řešit a zbavit ho také pocitu, že si za šikanu může sám.¹¹

---

¹¹ VÁGNEROVÁ, K. a kol. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, s. r. o., 2009, s. 20-21. ISBN 978-80-7367-611-7.

1.1.3 Stádia šikany

Významný odborník na šikanu PhDr. Michal Kolář, který působí jako etoped a psychoterapeut, se zabývá problematikou šikanování déle než dvacet let. Stádia šikany rozdělil do pěti stupňů.

První stupeň (zrod ostrakismu) – „Mezi pedagogy i rodiči je rozšířená představa, že ke zrodu šikanování jsou zapotřebí zcela výjimečné podmínky, například přítomnost patologického sadisty a absence kázně. Proto se výskyt šikanování považuje za ojedinělý, pro život normálních žáků bezvýznamný.

Šikanování se může objevit téměř v každé skupině. Podmínky k jeho vzniku mohou být zcela běžné a nenápadné. Kázeň v takové skupině bývá dobrá a iniciátoři šikanování nejsou nemocní sadisté, ale obyčejní kluci a holky. Kde se tedy šikanování ve zdánlivě zdravých kolektivech bere? V každé školní skupině se vždy při „hře se strachem“ velmi záhy objeví jednotlivci, kteří jsou nejméně vlivní a oblíbení, ti, kteří se nacházejí na tzv. sociometrickém chvostu. V odborné literatuře se takový jedinec označuje různě, například obětní beránek, černá ovce, outsider, omega, marginalizovaný jedinec apod. Jednotlivci, kteří se dostanou na chvost skupiny, zakoušejí prvky šikanování. Jde o mírné, převážně psychické formy násilí (neoblíben a neuznáván), je odmítán, nikdo se s ním nebaví, pomlouvají ho, dělají si na jeho účet drobné legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.“¹²

Druhý stupeň (fyzická agrese a přitvrzování manipulace) - šikanování může přerůst do dalšího vývojového stadia.

Důvodů bývá více, ale uvádím tři nejčastější příčiny:

1. Na šikanovaných si spolužáci odreagovávají své nepříjemné pocity, pramenící například z očekávané těžké písemné práce, nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje.

Autentický případ žáka: „Prodělal jsem klasický týden. Čím víc dní byli ve škole, tím víc si potřebovali na mně vylepšovat náladu. Těšili se, že mě zmasírujou.“¹³

2. V podmínkách, kdy spolu žáci tráví hodně času, se mohou vytvářet hlubší vztahy pro šikanu. Pro zvládnutí šedivého programu vymýšlejí a většinou rychle přitvrzují zábavu na úkor šikanovaného spolužáka.

---

¹² KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, s. r. o., 1997, s. 31-32. ISBN 80-7178-123-1.

¹³ KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, s. r. o., 1997, s. 32. ISBN 80-7178-123-1.

3. Někdy se stane, že se v jedné třídě sejde několik agresorů a používají násilí pro uspokojování svých potřeb.

V případě, že ve školní skupině existuje soudržnost, kamarádské vztahy a pozitivní morální hodnoty, kdy žáci mají zásadně negativní postoje k násilí a ubližování slabším, pokusy o šikanování neuspějí. Jestliže je imunita skupiny vůči šikaně oslabena, jsou pokusy o šikanování trpěny a je jisté, že násilí v nějaké podobě zakoření a může při souhře dalších okolností růst do pokročilých stupňů skupinové destrukce.¹⁴

Autentický případ dvou počátečních stádií skupinové šikany: „Hanička byla ve druhé třídě umístěna do dětského domova a po nástupu děti ihned poznaly její mírnost, a začaly tak s ní pracovat. Dívka snášela ústrky i rány, protože se bála pustit se s kýmkoliv do křížku. Hanička toužila po kamarádce, ale nikdo o ni nestál. Později získala kamarádku Jitku, která byla s ní a zároveň proti ní. Když hrozilo nebezpečí, přidávala se na stranu silnějších. Když po Hance něco požadovala, tak užívala větu: „Jinak nebudu s tebou kamarádit.“ Hanka se proto chtěla dětem zavděčit a půjčovala jim své nejlepší věci a sama chodila jako hashrman. Začala také zlobit a chtěla ostatním dokázat, že je jako oni. Zanedbávala přípravu do školy, ale moc jí to nepomohlo, zůstala stále otloukánkem. V dětském domově kralovala velká šéfka, na kterou nikdo neměl. Jednou poručila Haničce, ať si na záchodě poposedne, že sedí špatně. Ona poslechla a počůrala se. Ostatní se tomu smáli.

Třetí stupeň (klíčový stupeň vytvoření jádra) – Nepostaví-li se pevná hráz, počáteční fyzické agresí jednotlivců, často se utvoří skupinka agresorů (úderné jádro). Tato skupinka začne mezi sebou spolupracovat a systematicky šikanovat nejvhodnější oběti. Jejich obětmi jsou téměř vždy ti, kteří jsou „slabí“.

Čtvrtý stupeň (většina přijímá normy agresorů) – V případě, že není ve skupině silná pozitivní podskupina, činnost jádra agresorů může pokračovat nerušeně a přinese i plody. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě a aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.¹⁵

Pátý stupeň (totalita neboli dokonalá šikana) – Normy agresorů jsou v kolektivu přijaty nebo respektovány všemi, popřípadě téměř všemi členy skupiny a tak dojde k nastolení tzv. stádia vykořisťování. Agresoři sami sebe označují za nadlidi, krále, mazáky atd. a své oběti za poddané, nevolníky, bažanty atd. Agresoři využívají

---

¹⁴ KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, s. r. o., 1997, s. 33. ISBN 80-7178-123-1.

¹⁵ KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, s. r. o., 1997, s. 35-36. ISBN 80-7178-123-1.

na šikanovaných všechno, co je využitelné, od materiálních věcí po jejich tělo, city, rozumové schopnosti, školní znalosti. Mohou také způsobovat bolest, znásilňovat všemi způsoby a šikanovaní nejsou schopni se bránit. Brutální násilí se začíná považovat za normální, dokonce za výbornou legraci. Neúnosnost utrpení řeší šikanovaní odchodem ze školy, pokusem o sebevraždu, případně se zhroutí. Stává se to i v případě, kdy iniciátor šikanování a vůdce jádra agresorů je hvězdou třídy, premiantem, pochází z dobré rodiny. Učitelé a rodiče ho podporují a věří mu.¹⁶

1.1.4 Formy opatření proti šikaně

Musíme si uvědomit, že za šikanu ve školním prostředí odpovídá škola, a proto je potřeba, aby se rodiče v této záležitosti obraceli především na ni. Ve škole kontaktujeme jako prvního třídního učitele nebo výchovného poradce nebo metodika školní prevence. Setkání s učitelem by se měli zúčastnit oba zákonní zástupci, aby se vzájemně podpořili. Je nutné si předem ve škole domluvit schůzku, a zajistit si tak na jednání dostatek času.

Vyskytne-li se ve škole šikana, pedagogům při jejím řešení pomohou doporučení obsažená v Metodickém pokynu ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení (č. j. 24246/2008-6), který vyšel v platnost v lednu 2009 (dále jen Metodický pokyn). Na základě tohoto dokumentu si každá škola vypracovala vlastní školní Program proti šikanování a tzv. krizový scénář, tedy plán kroků, podle něhož je třeba v případě odhalené šikany postupovat. Z Metodického pokynu vyplývá odpovědnost ředitele školy, aby zvolil takové kroky, které se pro danou situaci ukazují jako nejvhodnější.¹⁷

Pro školu jsou určeny následující dva krizové scénáře.

První je určen pro řešení počáteční obyčejné šikany. Důvodem je fakt, že těchto obyčejných počátečních šikan je nejvíce a tvoří obrovské podhoubí pro rozbuzení pokročilých a neobvyklých šikan.

Druhý scénář je určený k řešení výbuchu skupinového násilí, tzv. školního lynčování. V tomto případě nelze čekat na odborníka – specialistu, protože je oběť ohrožena bezprostředně na zdraví a později je většinou nemožné případ vyřešit. Škola

---

¹⁶ KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, s. r. o., 1997, s. 36-37. ISBN 80-7178-123-1.

¹⁷ VÁGNEROVÁ, K. a kol. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, s. r. o., 2009, s. 27-31. ISBN 978-80-7367-611-7.

proto nejprve zakročí sama, vyřeší akutní problém a později jej řeší za pomoci odborníka.

Tabulka 1: Základní scénář pro obyčejnou počáteční šikanu

1. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany
2. Rozhovor s informátory a oběťmi
3. Nalezení vhodných svědků
4. Individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace oběti s agresory)
5. Ochrana oběti
6. Předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru: a) Rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření) b) Rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)
7. Realizace vhodné metody: a) Metoda usmíření b) Metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči)
8. Třídní hodina: a) Efekt metody usmíření b) Oznámení o potrestání agresorů
9. Rozhovor s rodiči oběti
10. Třídní schůzka
11. Práce s celou třídou

Zdroj: KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, s. r. o., 2011, s. 180. ISBN 978-80-7367-871-5.

Tabulka 2: Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany – Poplachový plán pro tzv. školní lynčování

<i>A. První (alarmující) kroky pomoci</i>
1. Zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany
2. Bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí
<i>B. Příprava podmínek pro vyšetřování</i>
3. Zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy

4. Zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi
5. Pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)
6. Oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům
<i>C. Vyšetřování</i>
7. Rozhovor s obětí a informátory
8. Nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků
9. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
10. Rozhovor s agresory, případně konfrontace s agresory
<i>D. Léčba</i>
11. Metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny

Zdroj: KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, s. r. o., 2011, s. 216. ISBN 978-80-7367-871-5.

1.1.5 Nápravná opatření

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů běžná, ale i mimořádná nápravná opatření.

Uvedu opatření, která přicházejí při šikanování v úvahu:

- výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; podmíněné vyloučení a vyloučení ze školy – nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku)
- snížení známky z chování
- převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek)
- vyloučení ze školy při opakování násilí po rozhodnutí výchovné komise – nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku)
- ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu)
- ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte (dále jen OSPOD) k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení

předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu

- škola umožní agresorovi individuální výchovný plán.
1. Doporučuje se dále pracovat s agresorem (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí šikany. V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči dítěte v Pedagogicko-psychologické poradny (dále jen PPP), Středisko výchovné péče (dále jen SVP) nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů, případně převedení do jiné třídy.
  2. Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina).

Při opakované šikaně a při zvláště závažných projevech šikany škola informuje Policii České republiky a OSPOD.

„Dobrá škola není ta, která tvrdí, že se na ní šikana nikdy nevyskytla a nevyskytne, dobrá škola je připravena ji správně řešit.“¹⁸

1.2 Kyberšikana

Díky rozvoji informačních a komunikačních technologií se v České republice stále častěji objevují případy kyberšikany. V letech 2009 a 2010 byly v českém prostředí publikovány první projevy kyberšikany. V druhé polovině roku 2009 byl proveden první z výzkumu kyberšikany žáků ve věku 8 - 15 let. Z výzkumu Minimalizace šikany vyplývá, že se obětí kyberšikany v posledním půlroce stalo 10% dětí. Bylo zjištěno, že pojmu kyberšikana nerozumí většina dětí a pouze 18% dětí byl tento pojem vysvětlen ve škole. 11% žáků zná slovo kyberšikana z médií. Pouze 1/3 obětí kyberšikany se svěří rodičům a 10% vyučujícím.¹⁹

Kyberšikana je s tradiční šikanou zpravidla spjata základními rysy a projevy a má v online světě trochu jiné formy. Kyberšikana je nový a rychle se rozvíjející fenomén spojený s novými technologiemi. Prozatím neexistuje jednotná definice kyberšikany.

---

¹⁸ VÁGNEROVÁ, K. a kol. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, s. r. o., 2009, s. 115. ISBN 978-80-7367-611-7.

¹⁹ ROGERS, V. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, s. r. o., 2011, s. 12-13. ISBN 978-80-7367-984-2.

„Priceová a Dalgleish (2010, s.51) uvádějí: „Kyberšikana je kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií. Stejně jako tradiční šikana zahrnuje i kyberšikana opakované chování a nepoměr sil mezi agresorem a obětí.“²⁰

Trochu jinak řečeno, ale také zajímavě, ve své publikaci uvádí Kateřina Vágnerová definici kyberšikany: „Kyberšikana je druh šikany, který využívá elektronických prostředků, jako jsou mobilní telefony, e-maily, pagery, internet apod.

Kyberšikana je velkým problémem v celé řadě zemí, z nichž mnohé již přijaly nové zákony a různá bezpečnostní opatření. Například v USA je kyberšikana od roku 2006 tzv. federálním zločinem.“²¹

Tabulka 3: Rozdíly tradiční šikany a kyberšikany

Tradiční (školní) šikana	Kyberšikana
Rysy	
Úmyslné agresivní chování vnímané jako ubližující.	Úmyslné agresivní chování vnímané jako ubližující.
Opakování – agresor opakovaně napadá oběť v průběhu času (jednorázový akt agrese není šikanou).	Opakování se děje i díky veřejné povaze internetu – každé shlédnutí urážlivého obsahu, přeposlání e-mailu či přidání komentáře je opakováním. Agresor tak může jediným aktem spustit kyberšikanu trvající delší čas.
Mocenská nerovnováha – oběť se silnějšímu agresorovi nedokáže bránit. Rozhoduje často fyzická síla či počet agresorů.	Mocenská nerovnováha – oběť nedokáže obtěžování technologicky zabránit, agresor se může schovat za anonymitu internetu. Nerozhoduje fyzická síla, znalosti technologií mohou být výhodou.
Přímá	
Fyzická (např. bití, poškozování majetku, krádeže věci).	Fyzická (např. úmyslné pořizování intimních či jiných fotografií či videí oběti a jejich umístování na internet).

²⁰ ČERNÁ, A. (ed.), DĚDKOVÁ, L., MACHÁČKOVÁ, H., ŠEVČÍKOVÁ, A., ŠMAHEL, D. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2013, s. 20-21. ISBN 978-80-247-4577-0.

²¹ VÁGNEROVÁ, K. a kol. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, s. r. o., 2009, s. 92. ISBN 978-80-7367-611-7.

Verbální (např. nadávky, urážení).	Verbální (např. urážlivé, výhružné e-maily či SMS).
Neverbální (např. obscénní gesta).	Neverbální (např. posílání výhružných nebo obscénních obrázků).
Nepřímá	
Sociální (např. vylučování někoho ze skupiny).	Sociální (např. vylučování někoho z online skupiny, v Česku typicky ze „Spolužáci.cz“).
Verbální (např. šíření pomluv).	Verbální (např. zveřejnění soukromé konverzace či informací, šíření pomluv na internetu).
	Podvádění vydáváním se za někoho jiného, falešné nahlášení závadného obsahu/chování.

Zdroj: ČERNÁ, A. (ed.), DĚDKOVÁ, L., MACHÁČKOVÁ, H., ŠEVČÍKOVÁ, A., ŠMAHEL, D. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2013, s. 23. ISBN 978-80-247-4577-0.

1.2.1 Formy a projevy kyberšikany

Formy kyberšikany se dělí na dvě oblasti.

První oblastí jsou projevy nebo také konkrétní způsoby, jakými k agresivnímu chování dochází (např. krádež a zneužití hesla).

Druhou jsou místa (kanály), které agresor zvolí pro své útoky. Buď jsou to místa na internetu či v mobilním telefonu, kde kyberšikana vzniká a šíří se.

Nejčastější projevy z první oblasti kyberšikany jsou:

- vydávání se za někoho jiného a krádež hesla (agresor se vydává za oběť)
- vyloučení a ostrakizace (oběť je vyloučena z nějaké skupiny)
- flaming (útočná rétorika)
- kyberharašení a kyberstalking (opakované zprávy zasílané agresorem a zpráva s výhružkami)
- pomlouvání (sdělování nepravdivých informací)
- odhalení a podvádění (informace osobního rázu)
- happy slapping (fyzické útoky natáčené mobilem a zveřejněné na internetu)

Druhá forma šíření kyberšikany - kanály :

- sociální sítě (ubližující komentáře k fotografiím)
- online interaktivní hry (díky webové kameře může dojít k obtěžování, napadání)
- webové stránky (vytvoření webové stránky za účelem někoho poškodit)
- instant messaging (např. zasílání ubližujících zpráv)
- blogy (forma šíření nepravdivých informací)
- elektronická pošta (agresor zraňující obsah, který se šíří dále)
- chatovací místnost a diskusní fóra (vytvoření si falešné identity)
- internetové ankety, dotazníky (ankety typu známkování fyzického vzhledu).²²

Příklad komunikace na chatu: „Co sem jako lezeš? Odpoj se dřív, než tě zmlátíme... Jo, měla by ses někam vystřelit p..., nebo se někam zahrabat... Zítra ve škole se připrav, nezapomeň zase dělat chudinku, tak se připrav, jak já tě uvidím, budu z tebe zase blejt... Tak hele ty malá ku..., můžeš si zase stěžovat svý matce, že tě šikanujeme ve škole... Ty jsi asi holka nikdy nepoznala šikanu, ovšem letos se to změní... Dostaneš od nás co nejdřív pěkný kapky a na to už se těšíme, o to už se postaráme, ty šprtko jedna ubohá, co si vůbec o sobě myslíš? Užij si poslední dny svobody.“²³

1.2.2 Specifika kyberšikany

S kyberšikanou se můžeme setkat kdekoli a kdykoli, protože šíří potenciální nebezpečí. Může se šířit velmi rychle a dosáhnout takových rozměrů, které nejsou u ostatních forem specifík myslitelné. Agresorům šikana nabízí specifika virtuální reality včetně rolí agresora a oběti.

Výzkumy se shodují na tom, že přibližně 40% obětí kyberšikany se nikdy nedozví, kdo je šikanoval, protože nikdy nebyl vypátrán. Agresorovi se otevírá volný prostor k tomu, aby své aktivity stupňoval. Tím, že se agresor vcítí do virtuálního prostoru, znesnadňuje mu to empatii a neuvědomuje si důsledky svých činů. Agresorem je jedinec, který je zdatný v informačních technologiích a může to být prakticky kdokoliv.

Stejně jako agresorem se i obětí může stát kdokoliv. Agresor si vybírá oběť náhodně a pouze v kyberprostoru, proto riziko hrozí dětem, které jsou na počítačích a

---

²² ČERNÁ, A. (ed.), DĚDKOVÁ, L., MACHÁČKOVÁ, H., ŠEVČÍKOVÁ, A., ŠMAHEL, D. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2013, s. 24-31. ISBN 978-80-247-4577-0.

²³ VÁGNEROVÁ, K. a kol. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, s. r. o., 2009, s. 93. ISBN 978-80-7367-611-7.

mobilních telefonech závislé. Agresor svoji oběť může pronásledovat i v „bezpečí“ domova, kde porušuje jeho soukromí.

Odhalení kyberšikany školou nebo rodiči je velmi nepravděpodobné, neboť se neobjevují přímé znaky šikanování (např. zranění, ztráta věcí, svačín atd.). Tím, že se na webových stránkách objevují zveřejněné urážky adresované oběti a tím, že se mohou pročítat a jsou znovu a znovu oběti připomínány, působí trvale. Oběť pak žije s pocitem trvalého tlaku a nekončícího nebo se stále vracejícího útoku. Psaná slova mají tvrdší dopad na oběť než slova mluvená. Webové stránky umožňují přístup každému, kdo má přístup na internet. Může se tedy stát, že divákem kyberšikany se stává kdokoli na světě. Například platí, že se kyberšikana nemusí odehrávat opakovaně, stačí, když agresor jednou vyvěsí zdiskreditované fotografie na web. Takovéto fotografie žijí svým vlastním životem, protože si je může kdokoliv zkopírovat a šířit dále. Ponížení šikanovaného mohou vidět stovky i tisíce lidí. Toto zjištění může vést často i k zhroucení oběti.²⁴

Uvedu příběh, kdy: „...dvanáctiletý chlapec byl opakovaně cílem verbálních i fyzických útoků několika svých spolužáků. Škádlení postupem času přerůstalo v zesměšňování velmi vulgárními výrazy a opakované fyzické napadání se dělo nejen ve škole, ale i mimo ni. Jejich agresivita se stále stupňovala, agresoři opakovaně poškozeného slovně napadali, fackovali, bili a kopali po celém těle. Vše vyvrcholilo tím, že jednoho dne o přestávce chlapce ve třídě připoutali průhlednou lepicí páskou k židli a vysypali na něho celý obsah odpadkového koše. Vše natáčeli prostřednictvím mobilního telefonu a umístili na internet. Chlapec si na toaletě podřezal žíly. Naštěstí se ho povedlo zachránit, ale s psychickými následky se dosud potýká.“²⁵

1.2.3 Ochrana dítěte před kyberšikanou

Byli bychom naivní, kdybychom svým potomkům zakázali používat mobilní telefony a internet a docílit tím snížení kyberšikany. Děti si totiž velmi rychle najdou jiný způsob šikany a jiné prostředky, které použijí proti své oběti. Je tedy nutné najít skutečnou příčinu narušených vztahů mezi dětmi, které vedou ke kyberšikaně. Protože kyberšikana je jedním ze způsobů šikany, postupujeme při jejím zjištění způsobem popsáním v kapitole šikana.

---

²⁴ VÁGNEROVÁ, K. a kol. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, s. r. o., 2009, s. 93-96. ISBN 978-80-7367-611-7.

²⁵ VÁGNEROVÁ, K. a kol. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, s. r. o., 2009, s. 97. ISBN 978-80-7367-611-7.

Kyberšikana je fenomén, který je třeba řešit na mnoha úrovních. Velice účinné je hledání opory dětí u dospělých. Svěří-li se oběti rodičům, mají větší šanci, že se jejich problém zmenší a nejsou na řešení samy. Oběť má právo požádat o pomoc i někoho dospělého ze školy, i když se útoky kyberšikany odehrávají v prostředí domova.

Rodiče by měli vysvětlit svým dětem několik důležitých bodů:

- nekomunikovat s agresorem
- změnit svou virtuální identitu a neuvádět svou skutečnou
- nesdělovat neznámé osobě své údaje
- nesdílet s nikým informace nebo obrázky
- nedomlouvat si schůzku na internetu
- nenechat se zastrašovat
- být opatrný v chatování s osobami, které děti neznají
- nahradit zábavu u počítače jinými aktivitami
- možnost nastavit na počítači tzv. filtrační zámek na filtrování údajů
- o případných problémech hovořit s důvěrou s rodiči.²⁶

Pokud máme jako rodiče podezření, že kyberšikana probíhá v prostoru školy nebo že dítě šikanuje spolužák, neprodleně uvědomíme vedení školy. V případě podezření z trestného činu kontaktujeme Policii České republiky. Důkazním materiálem by měly být vytištěné nebo jinak uložené e-maily, které agresor vytvořil. Požádáme poskytovatele serveru, aby útočnickovi zamezil, z důvodu nevhodného chování, přístup k oběti. Je důležité a nutné, aby u rodičů, vyučujících, zaměstnanců školy a veřejnosti se zvyšovalo povědomí o riziku kyberšikany, možné provázanosti se šikanou školní a nutnosti aktivního řešení problému.²⁷

1.3 Agresivita a agrese

Agresivita bývá definována jako „útočnost, postoj nebo vnitřní pohotovost k agresi. V širším slova smyslu se takto označuje schopnost organismu mobilizovat síly k zápasu o dosažení nějakého cíle a schopnost vzdorovat těžkostem.“²⁸

---

²⁶ VÁGNEROVÁ, K. a kol. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, s. r. o., 2009, s. 97-102. ISBN 978-80-7367-611-7.

²⁷ ČERNÁ, A. (ed.), DĚDKOVÁ, L., MACHÁČKOVÁ, H., ŠEVČÍKOVÁ, A., ŠMAHEL, D. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2013, s. 137-140. ISBN 978-80-247-4577-0.

²⁸ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009, s. 9. ISBN 978-80-247-2310-5.

S pojmem agresivita bychom neměli zaměňovat pojem agrese, který bývá definován jako „výpad, útok jednání, jímž se projevuje násilí vůči některému objektu, nebo nepřátelství a útočnost s výrazným záměrem ublížit.“²⁹

Musíme si přiznat, že každý z nás je vybaven v určitém věku určitou mírou agresivity, jinak by neměl šanci na přežití. Někteří jedinci jsou však nadaní vysokou mírou agresivity, a tudíž se svojí agresivitou těžce bojují. Ta ovládá jejich život a působí vážné komplikace v mezilidských vztazích.

Řada odborníků se domnívá, že agrese je kombinací vlivů a to, že agrese je jak vrozená, tak je odpovědí na frustrující situace i naučenou reakcí na určité situace.

S agresivním chováním dětí a mladistvých často souvisí poruchy chování, jako útěky, toulky, krádeže, záškoláctví, lhaní, aj. Agrese je nevhodným prostředkem vybití síly. Optimální by byl přenos ventilace do společensky přijatelných aktivit, jako je sport, fyzická práce, hobby, které nemají útočně agresivní formu.³⁰

Zde bych uvedla příklad. „Představme si žáka, o kterém víme, že je vznětlivý, reaguje často vztekem a zuřením i na slabý podnět. Jeho chování se ve školním prostředí stává prostředkem pro pobavení třídy. Stačí, aby po zvonění, kdy učitel ještě není ve třídě, kolem jeho lavice prošel spolužák a na jeho adresu pronesl hanlivou poznámku. Tento jedinec vystartuje, začne se bránit. V tom okamžiku vejde vyučující do třídy a vidí žáka v „akci“. Většinou z učitelových úst zazní věta typu: „Pepíku, ty už je zase mlátíš.“ Pokud se jedná o tento scénář, přikloní se vyučující na stranu původního provokatéra, jelikož mu potvrdí, že vidí to, co provokatér chce, aby vyučující viděl. Vyprovokovaný jedinec se v podstatě stává bezbrannou obětí. Tato bezbrannost v něm však vyvolá další zvýšenou agresi.“³¹

1.3.1 Dělení agresí

Existují různá dělení agresí a každá kategorizace má své zastánce a odpůrce. Zdeněk Martínek uvádí v souvislosti se školním prostředím následující kategorizaci, která je pravděpodobně nejvhodnější a nejsrozumitelnější.

Kategorizace agresí ve školním prostředí:

- *Fyzická aktivní přímá agrese* – znamená bití oběti, fyzické ponižování,

---

²⁹ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009, s. 9. ISBN 978-80-247-2310-5.

³⁰ ČAČKA, O. *Nástin psychologie II pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002, s. 59. ISBN 80-7315-016-6.

³¹ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009, s. 37. ISBN 978-80-247-2310-5.

využívání převahy fyzické síly nad obětí, nucení k ponižujícím úkonům apod. Ve školním prostředí se s touto agresí setkáváme ve formě záměrného fyzického ubližování (šikany).

- *Fyzická aktivní nepřímá agrese* – původní agresor se na ubližování oběti nepodílí, ale přihlíží tomu, jak je oběti ubližováno. Najme si většinou jiného člověka k ublížení oběti a na samotné agresi se nepodílí.
- *Fyzická pasivní přímá agrese* – jde o fyzické bránění někomu v dosahování jeho cílů. Ve škole je to poměrně častá agrese, kdy dochází k ničení pomůcek, lámání tužek, trhání sešitů a záměrného ničení dokončeného výrobku.
- *Fyzická pasivní nepřímá agrese* – setkáváme se s ní opět ve školním prostředí. Zde se jedná o odmítnutí splnění některých požadavků, např. odmítnutí pomoci postiženému spolužákovi, uvolnění místa v lavici,...
- *Verbální aktivní přímá agrese* – ve škole se jedná o nejčastější projev agrese. Jedná se o nadávky, urážky, slovní ponižování, znevažování. Pedagog by měl zcela otevřeně říci, že nesouhlasí s vulgárním slovníkem. Pokud pedagog přijme tyto nadávky u dětí jako něco „běžného“, normálními se stanou také jemu.
- *Verbální aktivní nepřímá agrese* – rozumí se zde rozšiřování pomluv, které ubližují jinému, např. pomlouvání jeho chování, oblečení, záměrné špatné napovídání při zkoušení, ... Tato nepřímá agrese souvisí s ostrakismem – prvním stadiem šikanujícího chování.
- *Verbální pasivní přímá agrese* – zcela zřejmá ignorace druhého člověka, neodpovídání na pozdrav, na jakoukoliv otázku. Také tato agrese úzce souvisí s ostrakismem. Pokud má agresor výsadní právo v třídním kolektivu, může způsobit, že se s jedincem nebude nikdo bavit a bude z kolektivu vyloučen.
- *Verbální pasivní nepřímá agrese* – ve školním prostředí se jedná o častou agresi, kdy se nikdo nezastane někoho, kdo je nespravedlivě kritizován nebo trestán.³²

1.3.2 Příčiny výskytu agrese

Někteří jedinci mají zvýšenou tendenci agresí zastrašovat, pomocí ní si posilovat svoje místo nejen ve školním kolektivu, ale i ve škole. Pokud kolektiv

---

³² MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009, s. 28-31. ISBN 978-80-247-2310-5.

pedagogů přihlíží pasivně k chování agresora nebo jej přijme jako neměnné, nastává situace, kdy jedinec svou agresí prosazuje své záměry a pozice. Brzy ztrácí zábrany, kam ve svém chování může zajít. Agrese mu slouží jako prostředek k vyřešení jakéhokoli problému. Neobává se žádného výchovného opatření a velmi často v dospívajícím věku vyrůstá v jedince s násilnickým chováním. K agresi samozřejmě přispívá nečitelnost ve výchově v rodině.

Výchova rodiči by měla být pro každé dítě čitelná. Znamená to, rodič ve svém dítěti podporuje nastavení jasných pravidel a jistotu, že každý problém je řešitelný. Nečitelný rodič působí na dítě nejasně a v nejasných pravidlech, protože odměna či trest jsou přímo závislé na náladě rodičů. Nečitelnost ve výchově rodičů na dítě má za následek nejen agresi v chování, ale bývá častou příčinou záškoláctví, lhaní, úmyslných podvodů. Dítě se tak dostává do začarovaného kruhu problémů, ze kterých si nedovede pomoci. Je trestáno a postihováno za kupíci se potíže v chování, ale nikdy se nezamýšlí nad tím, kde je vlastně ta pravá příčina. Současná hektická doba a honba za materiálními potřebami a zabezpečením rodiny, této tíživé situaci ještě více nahrává.

Bohužel se stává, že i učitel svojí nečitelností může ve svém výchovném působení žáky stresovat. Ve školách se setkáváme se situacemi, kdy učitel ve své špatné náladě jeden den známkuje nepřiměřeně přísně, přehnaně trestá a druhý den při známkování sklouzává k benevolenci, bagatelizuje problematické chování.

Musíme si uvědomit, že jistota dítěte závisí na spolehlivém, pevném a jistém rodiči a učiteli. Je jisté, že k dítěti musíme přistupovat se zcela jasnými požadavky a hranicemi a uvědomit si nutnost čitelnosti.³³

1.3.3. Hranice chování ve škole a doma

Škola má pravidla chování stanovená určitým školním řádem. Je pochopitelné, že v domácím prostředí nemohou být pravidla stanovená tak, jak se jimi žáci řídí ve školním prostředí. Jejich nastavení jsou ve fungující rodině trochu volnější, ale pevně daná a pro dítě čitelná.

Může být případ, kdy jsou pravidla v rodině příliš široká a nedají se s režimem ve škole srovnat. Co je pro školu nepřijatelné, je pro dítě běžné. Pro jedince, který vyrůstá v nekonečných pravidlech, je školní řád naprosto nepochopitelný. Děti, které

---

³³ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009, s. 65-69. ISBN 978-80-247-2310-5.

procházejí „volnou“ výchovou mají pocit, že všechno mohou, agrese vůči druhému je pro ně naprosto přirozeným sebeprosazováním a žije v domnění, že se jim ostatní musí podrobovat a respektovat je. Pokud respekt nezískají, vynutí si ho mocí a silou. Pro rodiče těchto dětí je škola a učitel velké zlo. Rodiče si nechtějí připustit, že má jejich dítě výchovný problém a vedou jej k tomu, že si může dovolit cokoli a nikdo v současné demokratické společnosti nemá právo mu co zakazovat. I v domácím prostředí se však toto dítě chová problémově, ale rodiče jeho chování považují za normální. Pokud rodiče aspoň částečně připustí podíl na problémovém chování dítěte, lze na změně rodinného systému pracovat psychoterapií. V případě, že rodiče vinu popírají a nepřipustí výchovné problémy, škola je ve svém výchovném působení téměř bezmocná a může maximálně sahat ke kázeňským postihům.

V opačném případě, kdy se v rodině jedná o výchovu striktní, až vojenskou a pravidla jsou úzce nastavena, vše je přesně naplánováno, přesně určeno, ve všem panuje přísný řád, tak pro dítě jsou hranice školy příliš široké a neumí si s nimi poradit. Z těchto dětí se stávají tzv. „kultivovaní“ agresori, kteří dbají na svůj vzhled a staví se jako perfektně vycpaní jedinci, kteří jsou učiteli vždy „k ruce“, ve všem se snaží ihned vyhovět. Učitel je přesvědčen, že má ve třídě perfektně vycpaného jedince, na kterého je vždy spolehnutí. Odchodem učitele ze třídy se chování „kultivovaného“ agresora změní a začne spouštět promyšlenou agresi. Pokud se potom problematické chování začne řešit, často se stává pro učitele pomocníkem při vyšetřování. Učiteli mnohdy ani nedojde, že si za pomocníka při vyšetřování agrese ve třídě vybral pravého spouštěče. Pravidla pro tohoto žáka jsou ve škole příliš široká, a proto ve škole může dělat to, co by mu rodiče doma nedovolili a domácí hranice by ještě více zúžili. I v tomto případě je škola téměř bezmocná. Terapeutické vedení rodiny je nezbytné, ale jedná se o dlouhodobý terapeutický proces, který ne vždy končí úspěšně.³⁴

1.4 Záškoláctví

V dnešní době je záškoláctví jeden z nejvýznamnějších problémů nejen základního školství. K častým důvodům nedokončení devítileté školní docházky patří také záškoláctví a časté absence.

---

³⁴ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009, s. 69-72. ISBN 978-80-247-2310-5.

Zdeněk Martínek charakterizuje záškoláctví jako: „Úmyslné zameškávání školního vyučování, kdy žák o své vlastní vůli, ve většině případů bez vědomí rodičů, nechodí do školy a neplní školní docházku. Jde o nejklaštější poruchu chování, kdy se jedná o absenci ve škole bez řádného omluvení rodiči či lékařem.“³⁵

Příčin záškoláctví může být celá řada jako je nechuť ke školní práci, poruchu vztahů mezi dětmi, strach ze školy, z učitele.

Záškoláctví lze rozdělit na dvě základní skupiny:

- záškoláctví nepromyšlené, impulzivní - Dítě neplánuje, že do školy nepůjde, reaguje náhle, nepromyšleně nebo odejde v průběhu vyučování. Takovéto impulzivní záškoláctví může trvat i několik dnů, dokud rodiče nezjistí, že dítě na vyučování nechodí a svěřit se rodičům se bojí.
- záškoláctví plánované, účelové – Dítě se chce vyhnout písemné práci, neoblíbenému předmětu, zkoušení nebo vyučujícímu.

1.4.1 Příčiny záškoláctví

Rozlišujeme tři nejčastější druhy příčin:

- negativní vztah ke škole
- vliv rodinného prostředí
- trávení volného času a vliv party

Negativní vztah ke škole:

Dítě tráví podstatnou část dne v prostředí školy. Ve škole získává dovednosti, vědomosti, návyky. Pokud má kladný vztah ke škole, učení mu nedělá problémy, nemá důvod k útěku ze školního prostředí. Žáci s nižším nadáním, kterým se nedaří, bývají často kvůli učení káráni, trestáni i zesměšňováni spolužáky i vyučujícími. Jsou to věty typu: „Co od tebe můžu chtít, stejně to neumíš?, Nevím, jak ses mohl dostat až do tohoto ročníku., Posadte se, stejně vím, že nic neumíš.“³⁶ Takové to děti se cítí méněcenné a snaží se jakoukoliv cestou uniknout ze školního prostředí. Negativní vztah ke škole může být již vypěstován od samého začátku školní docházky, pokud dítě do školy nastoupilo jako nezralé. Motivem odporu ke škole mohou být i mimořádné schopnosti a vědomosti žáka. Úspěšný žák je kolektivem zesměšňován, nazývá se

---

³⁵ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009, s. 97. ISBN 978-80-247-2310-5.

³⁶ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009, s. 97-98. ISBN 978-80-247-2310-5.

šplhounem nebo šprtem. Učitel jeho postavení zhoršuje tím, že ho dává za příklad ostatním.

Setkáváme se také s dětmi, které jsou mimořádně nadané a u nichž se objevují určité zvláštnosti v chování. Nadměrně doplňují výklad učitele, který je pro ně nezajímavý, nudný. V současné době pedagogové na práci s mimořádně nadanými dětmi teoreticky nejsou připraveni, chybějí i praktické zkušenosti s jejich vedením.

Vyskytnou-li se ve škole děti s různým zdravotním postižením, např. s tělesným handicapem, vadami řeči, nejsou ve školním kolektivu začleněni a vzniká u nich odpor ke škole, a tudíž následné záškoláctví.

Negativní vztah ke škole může být způsoben tzv. školní fobií, která je vyvolána strachem a úzkostí z různých předmětů, osob, či situací školního prostředí, ale i nespravedlivým hodnocením. Také šikana může způsobit strach nejen z pobytu ve škole, ale i obavu z cesty do školy a domů.³⁷

Vliv rodinného prostředí:

Rodina působí na dítě již od nejranějšího věku a utváří jeho osobnost. Problém záškoláctví je třeba hledat v rodině. Na dítě negativně působí jak přehnaná péče a vysoké nároky rodičů, tak i nezáměr rodičů o dítě, školu a školní prospěch. Na způsob výchovy v rodině působí řada faktorů. Může to být věk rodičů a jejich postavení, vzdělání rodičů, početnost sourozenců, soužití v rodině a způsob rodičovské výchovy, nejednotnost výchovného působení a hlavně kvalita výchovy. Jestliže rodiče neprovádějí pravidelnou kontrolu školní práce a školních výsledků, dítě dostane prostor k manipulaci a únikům. V případech, kdy rodiče vykupují svoji starost o dítě penězi, nezajímají se o školní výsledky z důvodů nedostatku času (profesní a ekonomické aktivity), v rodině chybí pohoda, klid, radost, potom dítě hledá takové prostředí, kde bude přijímáno, kde jeho peníze budou znamenat vysoké postavení na žebříčku hodnot. Takové dítě začne inklinovat k partám, jejichž programem se stává i záškoláctví.³⁸

V deníku Blesk jsme si povšimla zprávy, ve které se uvádí, že: „Zahálku tolerovali svým dvěma synům rodiče (36 a 37) z Mostu. Kluci na základní škole zameškali stovky hodin. Rodiče jsou policisty stíháni za ohrožování výchovy dítěte.“³⁹

Trávení volného času a vliv party:

Pokud nemá dítě v rodinném prostředí dobré a citové zázemí, jistotu a svou

³⁷ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009, s. 98-99. ISBN 978-80-247-2310-5.

³⁸ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009, s. 99-100. ISBN 978-80-247-2310-5.

³⁹ *Blesk*. Praha: CZECH NEWS CENTER, a. s., 2015, č. 26. ISSN 1210-5333.

vlastní pevnou pozici, často se stává, že tráví volný čas v různých partách, které se pohybují v prostředí závadném, nevhodném, patologickém.

Avšak i dítě, které žije v nezávadné a podnětné rodině, se občas může uchýlit k partám, kde se setká s alkoholem, drogami, kouřením. Vznikající party a gangy s kriminálním programem se zpravidla tvoří z dětí, které se znají např. ze sídliště, vesnice, ze školy a vytvoří si svoje vlastní hodnotové preference nebo se dopouštějí patologického chování pouze v době osobního volna. Záškoláctví se stává v mnohých případech podmínkou pro přijetí do takové to party. Pobyt ve škole je suplován přítomností v partě, kdy se dítě může dopouštět kriminálních činů jako je vykrádání aut, chat, motorových vozidel. Dítě v partě vzhlíží k vůdci a snaží se napodobit jeho chování užíváním drog, kouření opiátů, pití alkoholu. Právě kriminalita mládeže má mnohdy základy v záškoláctví. Záškoláctví je vždy asociálním chováním dítěte a je odrazem jeho psychického stavu. Proto by neměl pedagog záškoláctví chápat pouze jako jednání žáka, který mu komplikuje jeho práci. Měl by v něm vidět jedince, který nedokáže řešit problémy nebo bezpráví, které se dějí na jeho osobě. Proto by měl učitel příčiny zmírňovat a snažit se je i odstraňovat, např. se může jednat o konflikt s okolím (rodiči nebo pedagogem).

Pedagog by měl k řešení záškoláctví přistupovat citlivě, protože i oběti šikany, které se vyhýbají kontaktu s agresorem, se uchylují k záškoláctví. Potrestání záškoláctví je vlastně v mnohých případech ublížením oběti. Výskyt záškoláctví může být signálem, že pedagogické působení učitele není ideální, rodiče nekomunikují se školou, ale také škola nejeví zájem o spolupráci s rodiči.⁴⁰

1.4.2 Prevence záškoláctví

Právě sociálně patologický jev, kterým je záškoláctví, chybí vstřícná, otevřená a možná komunikace mezi žáky a učiteli. Tím, že jsou učitelé zahlceni nepřeborným množstvím jiných povinností, mnohdy v chování dětí přehlédnou projevy, které by jim jinak uniknout neměly.

Nepostradatelnou úlohu by měl mít v procesu záškoláctví i výchovný poradce. Ten by se měl především zabývat výchovnými potížemi žáků, měl by sledovat problémové žáky, umět komunikovat s jejich rodiči a vysvětlit jim, kde hledat příčiny záškoláctví u jejich dítěte. Často i rodiče se domnívají, že se nacházejí v bezvýchodné

---

⁴⁰ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009, s. 101. ISBN 978-80-247-2310-5.

situaci a hledají někoho, kdo jim pomůže. Je proto důležité, aby rodiče spolupracovali i se školním metodikem prevence.

Záškoláctví se často začíná se žákem řešit, až když je množství zameškaných hodin (někdy i uměle omluvených) alarmující a zvažuje se problém nahlásit na odbor sociálních věcí. Přitom není nic jednoduššího, než ihned řešit první známky záškoláctví s rodiči a přenést tak zodpovědnost na ně.

Záškoláctví lze předejít prevencí:

- pravidelnou kontrolou absence dítěte
- spoluprací se zákonnými zástupci dítěte
- analýzou příčin záškoláctví a jejich řešení
- výchovnými pohovory se žáky
- výchovnými komisemi ve škole
- spolupracovat s orgány sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD)

1.4.3 Možnosti opatření ke snížení záškoláctví

Výskyt záškoláctví lze snížit vstřícností a otevřeností v komunikaci se žáky. Výchovný poradce by se měl hlavně zabývat výchovnými potížemi žáků, sledovat ty problémové, komunikovat s jejich rodiči, vysvětlit chování jejich dítěte.

Rodiče si často neumějí se svým dítětem poradit a hledají od někoho pomoc, proto je nutná spolupráce i se školním metodikem prevence.

1.4.4 Prevence předcházení záškoláctví

- školní docházku eviduje třídní učitel
- žák má povinnost omluvit třídnímu učiteli svojí neúčast v den, kdy přijde do školy, popř. následující den
- pokud není omluva v pořádku třetí den po příchodu do školy, považují se tyto hodiny za neomluvené
- třídní učitel se spojí se zákonným zástupcem a vyžaduje omluvenku či osobní návštěvu ve škole
- při podezření na záškoláctví se třídní učitel okamžitě obrátí na výchovného poradce a telefonicky informuje zákonného zástupce

1.5 Kriminalita

„Kriminalita a delikvence jsou závažné a společensky nebezpečné sociálně patologické jevy. Jsou označovány za projev poruchy sociálně adaptačních schopností a dovedností.

Kriminální chování a delikvenci můžeme definovat jako antisociální formy chování, které spočívají v neschopnosti plnit základní požadavky a očekávání společnosti a v porušování zákonných norem s následnou sankcí.“⁴¹

Kriminalita je charakterizována jako chování, které je v dané společnosti trestné. Jedná se o souhrn trestných činů, které se konkrétní společnosti vyskytly a vyskytují. Jedná se o činy a chování sankcionovatelné podle trestního zákona.

Delikvence je z hlediska společensky nepřijatelného chování širším pojmem. Jedná se o chování, které se týká nejen kriminality. Zahrnuje také činy, které nejsou tzv. jinak trestné. Patří sem například přestupky, dále trestná činnost osob ve věku mladších než patnácti let, kdy nelze trest z důvodu věku uložit. Velmi často bývá delikvence používána v souvislosti s nežádoucím a nepřijatelným chováním dětí a mládeže. V delikvenci nehovoříme o disociálním chování, které není pro společnost nebezpečné, jako jsou lži, vzdorovitost, zlozvyky.

Kriminální činy budí pozornost a mohou být vzorem pro problémovou mládež. Je smutné až tragické, že budoucí mladí lidé, kteří by se měli těšit na život v dospělosti, jsou před dosažením staršího školního věku postiženi životní cestou zločinu. Právě škola může být tím, kdo přiměje žáky k sociálnímu chování a pozitivnímu názoru na sebe a své budoucí plány.

Nejčastějšími sociálně patologickými jevy s kriminálním podtextem jsou na základních školách drobné krádeže a vandalismus, při kterém dochází k bezdůvodnému ničení cizích věcí, patřících spolužákům nebo učitelům.⁴²

1.5.1 Krádeže

Podle Vágnerové (1999) můžeme o krádeži u dětí hovořit v případě, je-li: „dítě tak rozumově vyspělé, že je schopno chápat pojem vlastnictví a akceptovat normu chování, která vymezuje odlišný vztah k vlastním a cizím věcem.“⁴³

---

⁴¹ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: analýza příčin, a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009, s. 156. ISBN 978-80-247-2781-3.

⁴² FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: analýza příčin, a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009, s. 156-157. ISBN 978-80-247-2781-3.

⁴³ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, s. r. o., 1999, s. 282. ISBN 80-7178-214-9.

Může se jednat o:

- příležitostné krádeže – zejména u dětí, které o svém činu neuvažují, jednají impulzivně a v dané situaci/chvíli mají potřebu danou věc vlastnit
- předem promyšlenou krádež – závažnější signál poruchy socializace, mnohdy je tento typ spojen s další variantou poruchového chování (např. se šikanou)
- krádeže opakované - nejzávažnější, převažuje zde podpora členů party a krádež není považována za závažné porušení normy.⁴⁴

Vágnerová (1999) rozdělila cíle krádeží takto:

- dítě krade pro sebe – chce získat něco, čeho nelze dosáhnout jiným slušnějším způsobem, nebo je krádež určena k uspokojování potřeb, vzácněji se může jednat o nouzové uspokojování základních potřeb (jídlo, oblečení atd.) či o krádeže z pudu sebezáchovy (např. dítě na útěku, za války, při velkém ohrožení atd.)
- dítě krade pro druhé – často kvůli neuspokojení akceptace mezi vrstevníky, krádeže slouží k získání kamarádů
- dítě krade pro partu – snaha udržet si pozici v partě, účast na krádeži je hodnocena jako žádoucí, povinná a odmítnutí vede k případnému trestu a mnohdy bývá hodnoceno jako přestupek.⁴⁵

1.5.2 Vandalismus

Jedná se o rozumem nezdůvodnitelné poškozování a ničení majetku či věcných hodnot, které je páčáno pro vlastní potěšení a nepřináší pachateli žádný zisk. Je chápáno jako akt zvrůle.

Vandalismus může být spojen s užíváním alkoholu či drog. V jeho pozadí je nuda, ze které vychází touha po tom, aby se něco dělo. Vandalové nejsou schopni se normálně seberealizovat, potřebují na sebe upozornit, protože jsou to často osoby považované za společenské outsidersy.⁴⁶

---

⁴⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, s. r. o., 1999, s. 282. ISBN 80-7178-214-9.

⁴⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, s. r. o., 1999, s. 282-283. ISBN 80-7178-214-9.

⁴⁶ FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: analýza příčin, a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009, s. 155-156. ISBN 978-80-247-2781-3.

1.6 Návykové látky

Psychoaktivní látky – přírodní či umělé – umožňují lidem zbavit se na určitou dobu starostí. Lidé se potřebují vymanit ze stresu, nudy, uvolnit se, upevnit sociální vazby ve skupině, kde je užívání návykových látek na denním pořádku. Po uplynutí jistého času však droga bere víc, než dává a člověk se stává závislým. „Závislost je soubor psychických (emočních, kognitivních a behaviorálních) a somatických změn, které se vytvoří jako důsledek opakovaného užívání psychotropní látky.“⁴⁷

Některé drogy jsou společností tolerovány, jiné ne. Záleží na místní a časové míře tolerance. Například užívání alkoholu je v naší společnosti tolerováno, ale u příslušníků islámu by bylo jeho požití vážným překročením náboženských zásad.

Nejsnáze dostupnými návykovými látkami jsou u nás cigarety a alkohol. V České republice je hranice jejich dostupnosti stanovena na 18 let, není ojedinělé, že děti a mladiství se k nim dostanou mnohem dřív.⁴⁸

Karel Nešpor, jeden z našich předních odborníků na závislosti, rozdělil nejrozšířenější návykové látky pro nezletilé, takto:

- alkohol
- marihuana a hašiš
- tlumivé látky – farmatika užívaná na bolesti, na uklidnění, proti bolestem
- tabák – návykovou látkou je nikotin
- látky s budivým účinkem – např. pervitin, amfetamin, efedrin
- opiáty – např. opium, morfin, kodein, heroin
- kokain
- halucinogeny – např. LSD, MDMA
- anabolika – též známá pod pojmem steroidy⁴⁹

1.6.1 Tabák

Někomu bude možná připadat zařazení tabáku mezi návykové drogy přehnané. Tvrzení, že tabák patří mezi návykové drogy, je naprosto oprávněné. Pravdou je, že účinky tabáku se neprojevují tak rychle a dramaticky, ale vzhledem k rozšířenosti kouření jsou citelné. Odhaduje se, že v České republice denně umírá na následky kouření tabáku 63 lidí. Tabákový kouř obsahuje množství škodlivin, jako dehet,

---

⁴⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, s. r. o., 1999, s. 289. ISBN 80-7178-214-9.

⁴⁸ NEŠPOR, K. *Vaše děti a návykové látky*. Praha: Portál, s. r. o., 2001, s. 51. ISBN 80-7178-515-6.

⁴⁹ NEŠPOR, K. *Vaše děti a návykové látky*. Praha: Portál, s. r. o., 2001, s. 52. ISBN 80-7178-515-6.

kysličník uhelnatý, formaldehyd, arsenid nebo kyanid. Z velkého množství vyjmenovaných chemikálií v tabákovém kouři je ovšem návyková látka pouze jediná – nikotin.

Počáteční potíže u kuřáků začátečníků jako bledost, studený pot, nevolnost, zvracení, závrať a bolesti hlavy, pokleslá nálada jsou právě způsobeny nikotinem.

Tabulka 4: Varovné známky - tabák

Brzké známky	Pozdní známky
Bledost, studený pot, nevolnost, zvracení, bolesti hlavy, pokleslá nálada, zornice nejdříve zúženy, pak rozšířeny	Kašel
Zažloutlé prsty od cigaret, typický zápach z úst	Pokles tělesné výkonnosti
	Bolesti žaludku
	Srdeční obtíže
	Impotence u mužů a riziko poškození dítěte u těhotných žen
	Nepříznivé účinky na pokožku obličeje, pleť rychleji stárne
	Alergie na složky tabákového kouře a astma
	Odvykací obtíže po vysazení drogy někdy minimální, jindy podrážděnost, nervozita, problémy s trávením, mírná nespavost

Zdroj: NEŠPOR, K., CSÉMY, L. *Alkohol, drogy a vaše děti*. Praha: Sportpropag, a. s., 1994, s. 68.

Pamatujme, že ...

- cigarety jsou droga jako každá jiná
- na přímé důsledky kouření cigaret umírá v České republice více než 20 tisíc lidí
- závislost na cigaretách je často hůře léčitelná než závislost na tvrdých drogách
- riziko rakoviny plic se výrazně zvyšuje již po padesáti tisících vykouřených cigaretách
- kouření v těhotenství prokazatelně poškozuje plod dítěte.

Dlouhodobé účinky kouření tabáku znají lékaři již dlouho. Kromě zhoubných nádorů a srdečních onemocnění jsou to také nemoci dýchacího systému, nemoci cév, poškození žaludku atd.

Bohužel bez rizika nejsou ani pasivní kuřáci, kteří se zdržují v zakouřených prostorách, i když sami nekouří. Týká se to zvláště dětí, jejichž odolnost je menší, a proto hrozí záněty dýchacích cest a astma.⁵⁰

V evropské školní studii ESPAD (Evropský projekt školního průzkumu užívání tabáku, alkoholu a jiných drog), jejichž prvé mezinárodní kolo proběhlo v roce 1995, druhé v roce 1999 a třetí v roce 2003, se ukázalo, že Česká republika je ke kouření velmi tolerantní. Cigarety jsou široce dostupné i náctiletým, ačkoliv jsou pro ně vzhledem k jejich věku tabákové výrobky „nelegální“ drogou. Jednu zkušenost s kouřením v životě má v České republice 65% žáků. Varující je zejména kouření mezi dívkami.⁵¹

1.6.2 Alkohol

Alkohol je jednoduchá chemická látka, která snadno proniká k různým orgánům, včetně mozku. Obsah v alkoholických nápojích je zhruba od 2 až 3% (pivo) až do 40% v destilátech. Není důležitá jen koncentrace alkoholu v tom kterém nápoji, ale i jeho množství. Alkohol je pro děti mnohem nebezpečnější než pro dospělé, jejich játra nejsou schopna ho v takové míře odbourávat jako je tomu u dospělých, protože děti mají i menší tělesnou hmotnost. Již velmi malé množství alkoholu může u dětí vyvolat nebezpečné otravy, protože návyk na alkohol se vytváří velmi rychle. Proto je důležité děti před alkoholem chránit.

Věková hranice pro požívání alkoholu je stanovena na 18 let, ale bohužel se v mnoha případech nedodrhuje.

„Jenda poprvé ochutnal alkohol ještě předtím, než mu bylo 10 let. Doma nacházel otevřené láhve s pivem, jiným alkoholickými nápoji a opatrně z nich upíjel, aby se nic nepoznalo. Kromě nezvyklé chuti si zapamatoval i zvláštní omámení a mírné točení hlavy. Na večírku, který si zorganizovaly děti na závěr povinné školní docházky, se aktivně podílel na tom, aby byly zastoupeny i alkoholické nápoje. Nikdo

---

⁵⁰ NEŠPOR, K., CSÉMY, L. *Alkohol, drogy a vaše děti*. Praha: Sportpropag, a. s., 1994, s. 68.

⁵¹ -: *My, drogy a Evropa*. Nakladatelství MEDEA KULTUR, s. r. o., s. 12.

z dospělých, kteří na večírek přišli, nebyl dost energický, a tak se několik dětí, mezi nimi i Jenda, opilo. Rodiče nad tím mávli rukou, pro jednou se svět nezboří.⁵²

Tabulka 5: Varovné známky - alkohol

Brzké známky	Pozdní známky
Alkohol v dechu (někdy maskovaný bonbony apod.)	Okénka (nepamatuje si, co dělal pod vlivem alkoholu)
Zarudlé oči	Třes, i když nebyl požit alkohol
Zhoršená pohybová souhra	Zvyšování odolnosti vůči alkoholu
Bolesti hlavy v kocovině	Ospalost
Nejistá chůze	Samotářské pití
Ospalost	Hltavé pití
Nezřetelná výslovnost	Ztráta nepijících přátel
Často oslabení zábran	Alkohol používán k uklidnění
Slovní nebo i fyzická agrese	Snížená schopnost pití ovládat a zastavit
	Častější úrazy, pády, popáleniny, pořezání
	Tělesné nemoci – např. jaterní, trávicího systému, vyšší krevní tlak
	Pití při nevhodných příležitostech

Zdroj: NEŠPOR, K., CSÉMY, L. *Alkohol, drogy a vaše děti*. Praha: Sportpropag, a. s., 1994, s. 58.

Pamatujme, že ...

- alkohol je sice legální, ale to nic nemění na tom, že je to droga jako každá jiná
- čím dříve se s alkoholem začne, tím dříve se může dostat do problémů
- ze sta konzumentů alkoholu se pět dostává do závislosti
- konzumace alkoholu v těhotenství může způsobit FAS, tj. fetální alkoholový syndrom – nezvratné poškození plodu
- právě alkohol bývá tzv. startovací drogou, která vede k používání pervitinu a heroinu.⁵³

⁵² PRESL, J. *Drogová závislost: Může být ohroženo i Vaše dítě?* Praha: Maxdorf, 1995, s. 60. ISBN 80-85800-25-X.

⁵³ NEŠPOR, K., CSÉMY, L. *Alkohol, drogy a vaše děti*. Praha: Sportpropag, a. s., 1994, s. 10-11.

Alkoholické nápoje zvyšují nebezpečí jaterních onemocnění, vysokého krevního tlaku, onemocnění nervového systému duševní choroby. Alkohol stejně tak jako tabák nebo marihuana se někdy nazývá „průchozí“ drogy. Znamená to, že část dětí z nich přecházejí k látkám ještě nebezpečnějším. Proto je riziko škodlivého užívání drog vyšší u dětí, které začaly pít alkohol nebo kouřit v mladším věku.

Česká republika je na pomyslném žebříčku konzumace alkoholu na předních místech v Evropě. Svoji roli zde hraje celospolečenská tolerance k užívání alkoholu a podceňování rizik, která jsou s jeho užíváním spojená, stejně jako široká dostupnost alkoholu. Častá konzumace alkoholu u dívek má rostoucí trend a dívky se chlapcům v časté konzumaci přibližují.

Žáci základních škol uvádějí, že se nejčastěji s alkoholem setkávají už na diskotékách. Na druhém místě byla oslava s vrstevníky v souvislosti s požitím alkoholu.⁵⁴

1.6.3 Drogy

Tabulka 6: Základní dělení drog

I. skupina	Konopné drogy - konopí, hašiš
II. skupina	Opiáty - opium, heroin
III. skupina	Stimulační látky - pervitin, kokain, extáze, DOB
IV. skupina	Halucinogeny - lysohlávka česká, lysohlávka kopinatá, LSD-25
V. skupina	Psychotropní léky – spice, mefedron

Zdroj: NEŠPOR, K., CSÉMY, L. *Alkohol, drogy a vaše děti*. Praha: Sportpropag, a. s., 1994, s. 56.

Existuje celá řada definic, ale nejstručněji lze drogu chápat jako každou látku, ať už přírodní nebo syntetickou, která splňuje dva základní požadavky:

1. má tzv. psychotropní účinek, tj. ovlivňuje nějakým způsobem naše prožívání reality, mění naše „vnitřní“ naladění, prostě působí na psychiku

⁵⁴ NEŠPOR, K., CSÉMY, L. *Alkohol, drogy a vaše děti*. Praha: Sportpropag, a. s., 1994, s. 120-121.

2. může vyvolat závislost, má něco, co se z nedostatku vhodnějšího pojmenování označuje jako potenciál závislosti.

Podíváme-li se kolem sebe úhlem pohledu těchto dvou kritérií, vidíme, že jsme drogami různého typu obklopeni na každém kroku. Látky ovlivňující psychiku a schopné vyvolat závislost jsou všude okolo nás. Vstoupíme-li do běžného obchodu s potravinami, zjistíme, že drogy tvoří podstatnou část současné nabídky. Jedná se o drogy v naší společnosti tolerované, tzv. „legální“. Hovoříme především o alkoholu, kávě, tabákových výrobcích a dalších. Tohle vše patří k životu, který nás obklopuje na každém kroku. Úplná a naprostá abstinence od jakékoliv psychotropní látky, tj. zásadní a trvalé odmítání čaje, kávy, tabákových výrobky, alkoholu v jakékoliv podobě a při jakékoliv příležitosti je v naší společnosti výjimečná. Konzumace legálních drog je běžná věc a nikdo se nad ní příliš nepozastavuje. Tolerance společnosti je v této oblasti vysoká a drogy jsou nejen povoleny zákonem, ale i nabízeny ke konzumaci prakticky na každém kroku.

Podíváme-li se na drogy zcela obecně bez ohledu na legalitu či ilegalitu v té které společnosti a době, můžeme je charakterizovat známým „dobrý sluha, špatný pán“. Každá droga má svá rizika, ale i své přednosti a oboje je nutno alespoň v základech znát. Měli bychom být otevřeně informováni o tom, jaký je poměr rizik a výhod u té které drogy a na základě této vědomosti k drogám přistupovat. Nejlepší je se drogám zcela vyhnout a žít tzv. bezdrogovým životem. Realita je prostě jiná, a proto bychom se měli naučit vyhýbat se největším rizikům a zvládat obtížné situace s co nejmenšími ztrátami.

Míra rizika vzniku závislosti slouží jako hlavní kritérium pro dělení drog na tzv. měkké a tvrdé, lehké a těžké. Takovýto způsob dělení je značně nepřesný, proto je vhodnější a srozumitelnější holandský způsob, kde se drogy dělí na skupinu s akceptovatelným (přijatelným) rizikem a rizikem nepřijatelným.

Do akceptovatelné skupiny patří drogy, které lze v podstatě označit jako lehké a lze je konzumovat, tedy užívat v přijatelných intervalech a v přijatelném množství – aniž v neúnosné míře dojde ke vzniku závislosti či k jiným negativním důsledkům. Je zřejmé, že v určitém procentu populace ke ztrátě kontroly a závislosti či k tělesnému poškození dojde, ale toto procento není pro společnost tak varující, aby zavedla přísná opatření, a tím se pokusila situaci kontrolovat. Spadají sem káva, tabákové výrobky všeho druhu, produkty konopí (marihuana, hašiš). Hranice alkoholu je zde sporná, protože negativní účinky užívání alkoholu na tělesné i duševní zdraví lze

charakterizovat spíše jako drogu stojící na rozhraní „lehké a tvrdé“. Konzumace drog z této skupiny je možná, aniž je riziko závislosti neúnosně vysoké.

Do skupiny stimulačních drog, jejímž základním efektem je celková stimulace, povzbuzení patří drogy, které se v zásadě dají rozdělit na čtyři základní skupiny. Tyto skupiny látek se mezi sebou liší vzhledem, účinky, průběhem závislosti, ale i mírou rizika pro uživatele. K těmto nelegálně vyráběným látkám je možno přiřadit skupiny pátou – léky s účinky ovlivňujícími psychiku, tedy legální drogy.

V České republice uvádíme nejtýpější a nejčastěji se vyskytující drogy. Drogy jsou zachyceny v podobě, ve kterém jsou prodávány na ulicích, v klubech či v jiných místech. Právě v této podobě se pak naleznou u jednotlivých konzumentů.

Tiskem čas od času proskočí zprávy o „pánech, kteří před školou rozdávají dětem drogy v bonbonech“. Podobné pověsti se dosud nepotvrdily, ale nelze vyloučit, že něco podobného se dosud nepříhodilo. To, že děti dostávají zpočátku drogy zdarma, aby si vytvořily návyk, je pravda. Pak se od nich očekává, že si budou prostředky na drogy opatřovat krádežemi nebo jinou trestnou činností.⁵⁵

1.6.3.1 Jak předejít drogovým problémům

Nelze získat stoprocentní jistotu, že se s drogami v rodině nesetkáme. Stejně tak se mohou objevit mezi dětmi ve škole, v místech trávení volného času apod. Drogy a problémy s nimi spojené jsou bohužel jednou ze součástí dnešního života a tento fakt nelze jakýmkoliv zásahem změnit. Není nutné ale propadat panice. To, že se drogy vyskytují v našem okolí, ještě neznamená, že zasáhnou zrovna nás. Drogy nejsou nic tajemného, nemají nad námi žádnou moc – dokud sami nechceme.

Existuje řada opatření, kterými lze účinně riziko drogových potíží omezit:

1. Mluvme s dětmi o drogách.

Dětem vysvětlujeme, že drogy nejsou žádné tajemství. Názorný příklad je vždy alkohol a jeho účinky – ten je v mnoha případech nedaleko. Mluvme o drogách stejně, jako o dalších nepříjemnostech v životě, které tu jsou, a je jim možno se vyhnout. Mluvme vždy způsobem přiměřeným věku. Přesvědčme se, že dítě rozumí použitým výrazům a názvům. Nebojme se „návodnosti“ drogové tematiky.

2. Nepodceňujme své děti.

---

⁵⁵ PRESL, J. Drogová závislost: Může být ohroženo i Vaše dítě? Praha: Maxdorf, 1995, s. 9 - 14. ISBN 80-85800-25-X.

Děti často o drogách ví více, než si myslíme. Nesnažme se je poučovat, právě v oblasti drogové problematiky ze sebe můžeme snadno udělat hlupáka. Pozorně naslouchejme a všímejme si detailů.

3. Pomozme svému dítěti nalézt a udržet sebedůvěru.

Právě nedostatek sebehodnocení, pocity nedostatečnosti a „komplexy“ mohou přiblížit dítě k drogám. Nebojme se vyjádřit své pozitivní hodnocení – v odůvodněných případech a nebojme se pochválit.

4. Pomozme svému dítěti vytvořit pevný hodnotový systém.

Schopnost rozlišit mezi dobrým a špatným ovlivňuje významně rozhodování. K pozitivním i negativním hodnotám by dítě mělo dojít samo. Rodiče by měli dítě vést a ukazovat správný směr – ne mentorovat.

5. Budme pozitivním příkladem.

Lehko řečeno – těžko provedeno. Alkohol je také droga (i když legální) a vztah k němu je v rodině významným ukazatelem. Zde se velmi dobře demonstrují rozdíly mezi vhodným a nevhodným, mezi kontrolou a její ztrátou.

6. Pomozme dítěti zvládat negativní tlaky ze strany vrstevníků.

Podporujme jeho individualitu, vysvětlujme mu, že nemusí být stejný jako ostatní. Být jedinečný a jiný, je to, co se hodnotí.

7. Podporujme všechny pozitivní aktivity našeho dítěte.

Způsob trávení volného času je jedním z významných faktorů, ovlivňující možný vznik drogových problémů. Podporujme, ale také aktivně vyhledávejme zájmy a vlohy svého dítěte. Investovaný čas i peníze jsou vkladem, který se vyplatí.

8. Nebojme se přiznat si nevědomost.

Drogy jsou téma, které se týká celé společnosti. Mnozí se k této problematice vyjadřují, i rozhodují, aniž si dají práci získat informace o realitě. Zprávy z masmédií jsou často vědomě či nevědomě zkreslené. Orientujme se na instituce, které s drogovou problematikou skutečně pracují, mají zkušenosti a důvěru klientů – ať již postižených či jejich rodičů. Profesionální instituce jsou zde proto, abychom se na problematiku drog ptaly a ony nám odpovídaly.

1.6.3.2 Jak odhalit braní drog

To, že dítě bere drogy, nemusí být, alespoň z počátku vůbec nápadné. Přesto existují signály, které napovídají, že něco nemusí být zcela v pořádku. Důvody potíží

mohou být i jiné, nemusí jít zrovna o drogy. Přesto je užitečné o těchto věcech vědět. Uvádíme některé z příznaků, kterých bychom si měli všimnout:

1. Problémy ve škole

Nemusí se objevit hned na počátku, ale brání drog k potížím ve škole dříve nebo později k potížím vede. Objevují se absence, zhoršuje se prospěch ve škole. V této části to ještě nevypadá, že za problémy by mohly stát drogy. Je nutné sledovat další příznaky a celý obraz skládat dohromady. Právě snaha o udržení dobrého prospěchu nebo složení zkoušek bývá důvodem k prvnímu drogovému experimentování.

2. Ztráta původních zájmů

Najednou se setkáváme s tím, že dítě najednou rezolutně odmítá dříve milované zábavy, sport nebo jinou aktivní uměleckou činnost. Kritika je vedena z pozice, že to nemá cenu.

3. Změna přátel a party

Děti tráví volný čas jiným způsobem pravidelně a velmi často navštěvují diskotéky, které zvyšují riziko drogových experimentů. Je zde nabízen alternativní systém hodnot často drogy přímo odmítající.

4. Změna chování

Nápadné mohou být ničím neodůvodněné stavy neobvyklé veselosti či aktivity, noční nespavost spojená s různým, často nesmyslným kutěním a podobným konáním. Nápadné jsou stavy však skleslosti, únavy a opakující se depresivní nálady.

5. Slabost, spaní přes den

Klesající výkonnost, zhoršená koncentrace, spaní přes den jsou možnými příznaky brání drog. Nápadné jsou zejména v kombinaci s celkovou změnou životního stylu, která nastala v poslední době.

6. Ztráta chuti k jídlu, hubnutí

Jeden z nápadných příznaků brání tzv. stimulačních drog je potlačení chuti k jídlu-hubnutí je zde přirozeným důsledkem. Hubnutí je charakteristické zpočátku pouze pro pervitin. Opiáty, nebo halucinogenní drogy se takto projevovat nemusí.

7. Kožní defekty

Zde se jedná o stopy po škrábnutích a jiných drobných sebepoškozeních, zejména na obličeji a hřbetech rukou.

8. Mizení peněz

Rodiče přehlížejí počáteční mizení malých finančních částek, finanční „podvůdky“ se postupně mění v zoufalou snahu dítěte sehnat dostatek peněz na drogy a

posléze následují krádeže peněz či jiných cenných věcí. Dítě je schopno prodat vše cenné, i včetně milovaného oblečení. Těmito příznaky se charakterizuje závislost na heroinu.

9. Nález stříkaček, jehel a drog

Rodičům je předkládáno vysvětlení, kterému rádi uvěří, že „náradí“ je někoho cizího jen v úschovně apod. Toto vysvětlení je sice možné, ale vysoce nepravděpodobné.

10. Stopy po injekčním vpichu na končetinách

Není pochyb, že dítě drogy užívá.

1.6.3.3 Počinání při zjištění braní drog

Drogová skutečnost, byť převážně s tzv. lehkými drogami, je závažný fakt, který ještě nemusí nutně znamenat víc, než další, tentokrát vysoce rizikový životní experiment. Pokud celá věc experimentem neskončí, vzniká drogový problém. Je vždy na místě zásah odborníka.

1. Nepanikařit.

Je potřeba si uvědomit, že braní drog, na které jsme právě přišli, nevzniklo ze dne na den. Doba neodhaleného drogového experimentování je delší, než je rodiči předpokládáno. Rok i více trvá doba, kdy dítě bere drogy a rodiče nic netuší. Maskovací opatření jsou dítětem již zanedbávána. Důsledkem je pak nález stříkačky a jehly. Je nutné si uvědomit, že situaci nelze vyřešit okamžitě, ale je to dlouho trvající opatření. Je nutné vše promyslet a připravit.

2. Sehnat všechny dostupné informace.

Rodiče by si měli sehnat odbornou literaturu a také kontaktovat zařízení, které s drogovým problémem profesionálně pracuje a navrhne i možné postupy.

3. Být důslednými.

4. Rozhodneme-li se k nějakému postupu na základě vlastního rozhodnutí nebo na základě konzultace s odborníky, musíme být důslední. Předem si musíme rozmyslet, budeme-li schopni navrhované postupy dodržet. Nemá smysl ani význam si zde něco nalhávat.⁵⁶

„To, že nelegální drogy prostoupily do života naší společnosti, neznamená, že bychom měli rezignovat na hledání účinných prostředků, které nám pomohou snižovat nabídku i poptávku po nich. Největší zlo všech drog pro společnost spočívá v tom, že

---

⁵⁶ -: *Drogy: Poznej svého nepřítele*. Nakladatelství MEDEA KULTUR, s. r. o., s. 4 - 9.

jejich užívání rozkládá přirozené sociální vazby, způsobuje zdravotní problémy a provazuje uživatele s kriminálním prostředím a chováním. Jen mladý člověk, který má dostatek objektivních informací o rizicích spojených s užíváním drog, může drogy ze svého hodnotového systému úplně vyloučit. Chytré je totiž nezačít.⁵⁷

1.6.4 Zásady prevence

Dítě od 7 do 15 let se učí mnoha potřebným dovednostem. Učí se vycházet s vrstevníky, zapojovat se do skupiny, duševně pracovat, uspokojovat své duševní i tělesné potřeby. Začíná být schopno rozumově uvažovat. Má tendenci o sobě přemýšlet podle očekávání a měřítek druhých. Rodiče by měli poskytovat dítěti informace velmi konkrétní, zdůrazňovat dětem hodnoty zdraví a vštěpovat jim přání být zdravý nebo zdravá. Postupně s věkem dítěte informace přeměňovat v pravidla a návyky a vysvětlovat jim je srozumitelnou formou. Velký význam má i v tomto období získávání dovedností. Prevence zaměřená proti způsobu užívání a důsledků způsobených tabákem, alkoholem nebo jinými drogami by měla začínat již v těchto letech. Účinnost prevence je ještě vyšší, je-li zahájena dva až tři roky před prvním kontaktem s drogou. Se zvyšujícím se věkem dochází k dozrávání tělesnému i duševnímu a u dětí se objevuje i rozvíjení schopností řešit problémy, rozhodovat se, abstraktně myslet, vytvářet hypotézy, spojovat věci. V tomto období je také velmi důležitá skupina vrstevníků, která může pomoci vyhnout se kouření, alkoholu a drogám, nebo naopak představuje pro dítě nebezpečí. Zneužívání kouření, alkoholu nebo drog v dospívání může vést k rychlému návyku.

Jedním z důvodů, proč žák může sáhnout po cigaretě, sklenici alkoholu nebo droze, je nuda a lenivá zvědavost. Dítě, které není vázáno k rodině nebo ke zdravé skupině svých vrstevníků, je víc ohroženo.

Hlavní důraz je kladen na posílení vazby dítěte na rodinu. Zejména u starších dětí bývá užitečné, když se mohou do určité míry podílet na rozhodování provozu domácnosti. Dítě se také může povzbudit ke kvalitním zálibám mimo rodinu, pokud se bude stýkat se svými vrstevníky, kteří nepijí a nefetují, tím lépe. Nesmíme dítě nutit, aby vynikalo nebo bylo nejlepší. Právě děti selhávající a neúspěšné ve školním prostředí bývají tabákem, alkoholem a drogami více ohroženy a právě pro ně jsou kvalitní záliby důležité. Pro dospívající děti jsou proto vhodné sporty, tělesná a duševní práce. Jejich energie se tak odvádí bezpečnými kanály.

---

⁵⁷ -: *Drogy: Poznej svého nepřítele*. Nakladatelství MEDEA KULTUR, s. r. o., s. 3.

Děti se obvykle učí být poslušné a zdvořilé, a proto je pro ně mnohdy těžké postavit se na odpor, který se týká nabídky alkoholu nebo drog.

Z výzkumu, který v roce 1994 provedl Csémy, vyplývá, že 14 – 15 leté děti uvedly požití alkoholu na oslavě s kamarády a užití drog, nejčastěji marihuany.

Dítě, které se naučí rozpoznávat nebezpečné situace a vyhýbat se jim, je ve výhodě. Zdravé sebevědomí pomůže dítěti odmítat alkohol i drogy a bude mu v životě užitečné.

V prevenci mají velký význam také tzv. „peer programy“ za aktivní spoluúčasti vrstevníků.⁵⁸

---

⁵⁸ NEŠPOR, K., CSÉMY, L. *Alkohol, drogy a vaše děti*. Praha: Sportpropag, a. s., 1994, s. 20-39.

2 OSOBNOST SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

Člověk, který se setká s jiným člověkem, jenž je v nouzi, se ocitá v nezáviděníhodné situaci. Pokud se nejedná o osobu, která je profesionálně proškolená, může svým zásahem spíše ublížit, než pomoci. Proto je důležité, aby se člověku, který má problém, dostalo odborné pomoci. Roli profesionálně proškolené osoby může sehrát sociální pracovník, nejčastěji je to však na základních školách pedagogický pracovník, ať už učitel či vychovatel, nebo pedagogický asistent, který se dostává do styku s dětmi, které mají nějaký problém. Pedagogičtí pracovníci jsou tak řazeni mezi pomáhající profese, protože se nevěnují jenom procesu výuky, ale musí své svěřence přivést k řešení jejich složité situace.

2.1 Rysy sociálního pracovníka

Položme si otázku: „Jaký by měl být člověk, který chce pomáhat druhým v řešení jejich problémů?“.

Z pohledu Matouška a Kroftové (1998) by měl mít tyto rysy:

- zralý, ovládající své potřeby a vnímající potřeby jiných
- integrovaný a čestný
- flexibilní, se širokou škálou reakcí a přílišným nelpěním na pravidlech
- dobře komunikující, stabilní a tolerující frustraci
- respektující hranice dané jeho autoritou
- otevřený a čestný, pevně podporující klienty
- dobře usuzující a rozvážně reagující
- odpovědný a přiměřeně sebevědomý
- spolupracující
- podporující nezávislost klientů
- dávající dobrý příklad
- udržující si hranici mezi svými problémy a problémy klientů
- opírající se o zdravý selský rozum v situacích, kdy nejsou zcela zřejmá pravidla
- přijímající oprávněnou kritiku.⁵⁹

---

⁵⁹ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, s. r. o., 1998, s. 245-246. ISBN 80-7178-226-2.

Dále také autoři výčtu těchto rysů uvádějí, že nejvíce si cení angažovanosti, potřeby pomoci druhým, pružnosti a sebekontroly pracovníka. Člověk, který pracuje s dětmi a chce porozumět jejich chování, musí brát v úvahu nejen děti, ale i vlivy, které na ně působí. Rozhodně by to měl být člověk citově velmi zralý a uvědomělý, který se nenechá vtáhnout do cizích problémů se stabilním rodinným zázemím.⁶⁰

---

⁶⁰ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, s. r. o., 1998, s. 247. ISBN 80-7178-226-2.

PRAKTICKÁ ČÁST

Tato část diplomové práce se zabývá zaměřením výzkumu, výzkumnými hypotézami, metodologií výzkumu, zpracováním získaných údajů a zhodnocením hypotéz.

3 SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY V PRAXI

3.1 Charakteristika a zaměření výzkumu

Diplomová práce je zaměřena na potvrzení, či vyvrácení stanovených hypotéz, týkajících se zjištění výskytu vybraných sociálně patologických jevů na zvolené základní škole, setkání žáků s těmito jevy a možnost svěřením se svým trápením. Současně také zjišťuje aktuální pohled učitelů na tyto jevy a možnosti jejich řešení.

Získané poznatky jsou shrnuty v závěru práce.

3.2 Výzkumné hypotézy

Pro výzkum byly stanoveny tyto hypotézy:

Hypotéza H1: Většina dotazovaných žáků pochází z úplné rodiny.

Hypotéza H2: Všichni dotazovaní žáci již někdy vynechali vyučování, protože se jim do školy nechtělo.

Hypotéza H3: Žádný z dotazovaných žáků nikdy neokusil alkoholický nápoj, včetně piva.

Hypotéza H4: Všichni dotazovaní žáci se mají v případě nesnází na koho obrátit.

Hypotéza H5: Všichni dotazovaní učitelé vidí hlavní příčinu sociálně patologických jevů v nefungujícím rodinném prostředí.

Hypotéza H6: Většina dotazovaných učitelů se domnívá, že je potřeba aktuálně řešit problematiku sociálně patologických jevů.

3.3 Metodologie výzkumu

3.3.1 Místo, doba, výzkumné soubory

Výzkum se uskutečnil v měsíci lednu roku 2015 na Základní škole Obrnice, okres Most, příspěvková organizace s laskavým svolením ze strany vedení i učitelů

zmiňované základní školy a příslibem předání získaných dat a výsledků. Tato škola byla zvolena z důvodu rozdílných sociálních struktur obyvatelstva a časté migrace obyvatelstva.

3.3.1.1 Charakteristika Základní školy Obrnice, okres Most, příspěvková organizace

Základní škola Obrnice, okres Most, příspěvková organizace poskytuje základní vzdělávání. Současná kapacita školy je 460 žáků, jejich počet se ve školním roce 2014/2015 pohybuje kolem 300 žáků. První stupeň je tvořen 7 třídami, druhý stupeň 6 třídami. Ve škole pracuje 17 učitelů, z toho 4 učitelé jsou bez třídnictví, 1 asistent pedagoga a 1 vychovatelka školní družiny. Vedení v současné době tvoří ředitelka základní školy a zástupce ředitele. Zřizovatelem je obec Obrnice. Celkem nezastupitelnou roli zde hraje i školní družina pro žáky 1. – 5. ročníku ZŠ. O stravování se stará školní jídelna s celkovou kapacitou 300 jídel denně.

Celý areál školy leží uprostřed obce. Okolí školy skýtá velmi dobré možnosti pro činnost školní družiny i pro tělesnou výchovu.

Budova školy vznikla v roce 1972, avšak ve školním roce 2012/2013 prošla celkovou rekonstrukcí. Je tvořena dvěma pavilony, tělocvičnou a školní jídelnou. K dispozici je 23 učeben, 3 z nich tvoří odborné učebny: chemie - přírodopisu, hudební výchovy a informatiky. Řada dalších tříd je upravena jako poloodborné učebny (např. pro výtvarnou výchovu, cizí jazyky). Škola je také vybavena 20 počítači propojenými v síti. Internet je neustále k dispozici. Dále je k dispozici kovodílna a školní kuchyňka. Tělesná výchova má k dispozici tělocvičnu a školní hřiště, které tvoří: atletická dráha (60 m) s umělým povrchem, sektor pro skok daleký se stejným umělým povrchem, víceúčelové hřiště, dva kurty pro odbíjenou a dva kurty pro tenis a basketbal.

Nedílnou součástí školy je školní knihovna, jež je koncipovaná jako informační centrum. Jsou zde soustředěny všechny knihy a časopisy, je zde přístup na internet. Celé vybavení knihovny směřuje k tomu, aby si zde každý mohl informaci vyhledat a na místě i zpracovat. Je zde asi 6400 knih, prostor je místem k besedám a k výstavám.

Občerstvení, možnost nákupu svačin a hlavně pitný režim zajišťuje školní bufet a nápojový automat.

3.3.1.2 ŠVP zkoumané základní školy

Základní škola směřuje k naplnění kompetencí stanovených rámcovým

vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. Jedná se o vzdělávací program ŠVP „Škola pro všechny“ č. j. 531/10. Kompetence představují soubory znalostí, dovedností, návyků a postojů, které jsou využitelné v učení i v životě a umožňují žákům efektivně a odpovídajícím způsobem jednat v různých situacích. Celkově je učební plán sestaven tak, aby žák ZŠ měl možnost seznámit se v rozumné míře se všemi obory. Nikdo přece předem neví, jaký talent či zájem v kom dřímá. Vychází z myšlenky: „ Ze základní školy by měla vycházet harmonicky rozvinutá osobnost, ne specialista.“

3.3.2 Metody výzkumu

Jako nejvhodnější nástroj pro výzkum výše popsané problematiky se jevila výzkumná metoda formou dotazníku. Dotazníková forma s kvantitativní metodou dotazníkového šetření umožnila sběr většího počtu dat v krátkém časovém horizontu.

3.3.3 Metodika výzkumu

V první části šetření byl záměr konzultován s vedením školy, které s výzkumem souhlasilo a projevilo zájem o seznámení s výsledky šetření. Následně se vybraly ročníky druhého stupně, které se výzkumu zúčastnily. Konkrétně se jedná o dvě třídy osmého ročníku a jednu třídu devátého ročníku, žáky ve věku 13 - 15 let.

3.4 Získané údaje a jejich zpracování

3.4.1 Dotazníky pro žáky

Dotazníky týkající se vybraných sociálně patologických jevů byly anonymní. Dotazník pro žáky vybrané základní školy obsahoval 25 otázek. Celkem 23 otázek bylo uzavřených, dotazovaní žáci tedy vybírali z odpovědí tu, která jim nejvíce vyhovovala. Dvě otázky měly volnou variantu odpovědi pro případ, že by se dotazovaní žáci s žádnou z nabízených odpovědí neztotožnili.

Žáci dotazníky vypracovávali v hodině občanské výchovy. Vyplnění dotazníků bylo zcela dobrovolné, všichni však o jeho vyplnění jevíli zájem. V úvodu byli žáci seznámeni s důvodem tohoto šetření a upozorněni na anonymitu dotazníků. Čas na vyplnění dotazníků činil 40 minut, avšak většinu dotazníků žáci vyplnili za 15 minut. Během vyplňování dotazníků se žáci mohli zeptat na případné nejasnosti v otázkách, avšak nikdo této možnosti nevyužil.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 80 žáků, jejich návratnost činila 100%.

3.4.2 Dotazníky pro učitele

Anonymní dotazníky týkající se vybraných sociálně patologických jevů vyplnilo celkem 17 učitelů výše zmiňované základní školy. Na škole působí celkem 17 učitelů, zástupce ředitele a paní ředitelka. Návratnost dotazníků byla 100%.

Dotazník obsahoval celkem 12 otázek. 10 otázek bylo uzavřených, dotazovaní učitelé tedy vybírali z odpovědí tu, která jim nejvíce vyhovovala. U zbývajících 2 otázek byla možnost zaškrtnout více odpovědí.

Většina učitelů dotazníky vypracovala s nadšením a někteří o dané problematice vyvolali diskuzi. S účelem šetření a instrukcemi byli učitelé seznámeni prostřednictvím průvodního dopisu dotazníku.

3.5 Výsledky výzkumu a jejich interpretace

Tato kapitola pojednává o informacích, které byly získány z dotazníkového šetření s žáky a učiteli Základní školy Obrnice, okres Most, příspěvkové organizace.

3.5.1 Vyhodnocení dotazníků pro žáky

1. *Jsi dívka, nebo chlapec?*

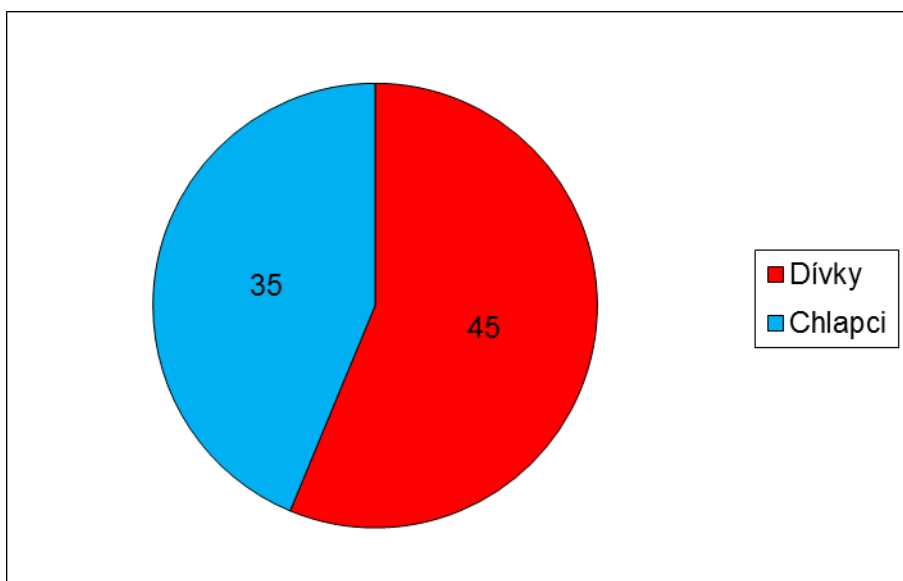
První otázka byla směřována na pohlaví dotazovaných žáků. Celkem se dotazování zúčastnilo 80 žáků, z toho bylo 45 dívek a 35 chlapců.

Tabulka 7: Pohlaví dotazovaných žáků

Pohlaví	Počet
Dívky	45
Chlapci	35
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 1: Pohlaví dotazovaných žáků

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

2. *Bydlíš ve městě, nebo na vesnici?*

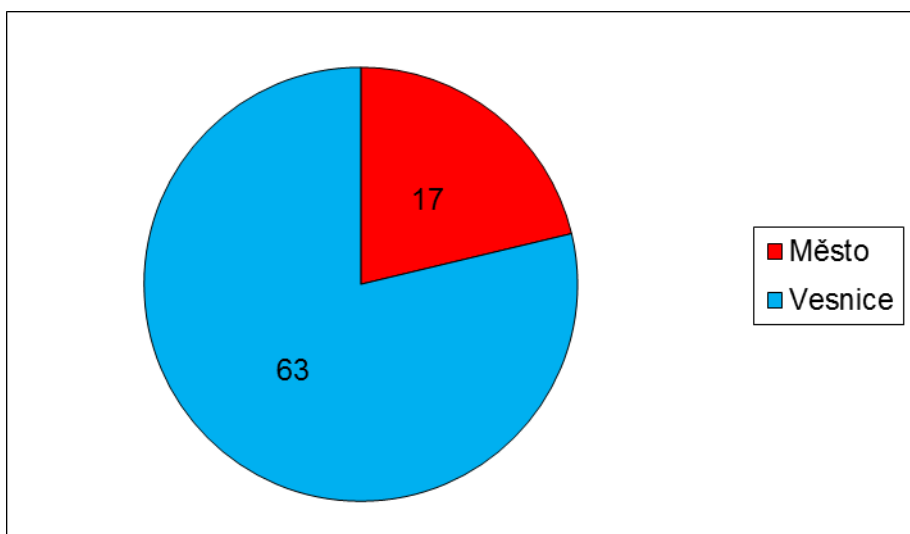
Z odpovědi na druhou otázku týkající se bydliště vyplynulo, že 17 dotazovaných žáků bydlí ve městě, 63 na vesnici.

Tabulka 8: Bydliště dotazovaných žáků

Bydliště	Počet
Město	17
Vesnice	63
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 2: Bydliště dotazovaných žáků

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

3. Kde vyrůstáš?

Tato otázka směřovala na rodinné zázemí žáků, aby se případně prokázala spojitost výskytu sociálně patologických jevů s rodinným zázemím. Výsledky se v odpovědích žití v úplné, nebo neúplné rodině nepatrně odlišovaly. V jiné možnosti odpovědi se vyskytla jedna odpověď – u prarodičů.

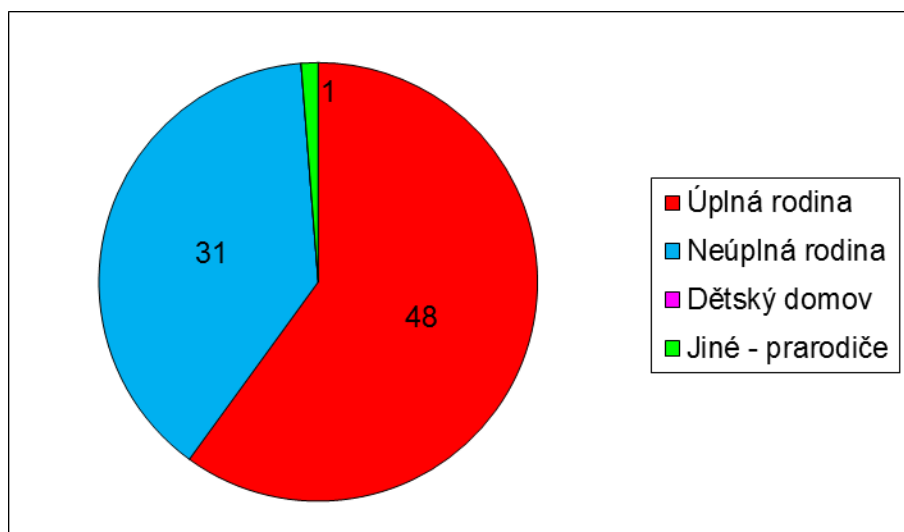
Tabulka 9: Rodinné zázemí

Rodinné zázemí	Počet
Úplná rodina	48
Neúplná rodina	31
Dětský domov	0
Jiné – prarodiče	1
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 3: Rodinné zázemí

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

4. Trávíš svůj volný čas s partou kamarádů?

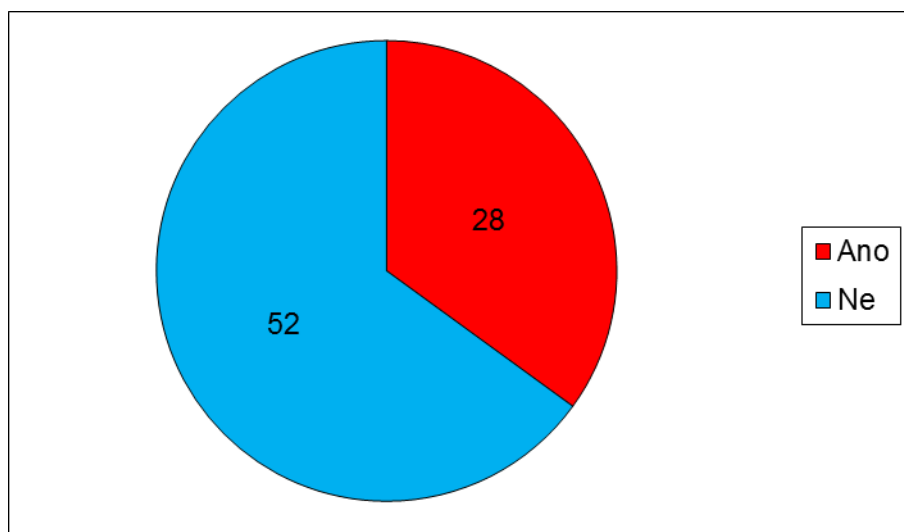
V této otázce se pro odpověď ano vyjádřilo 28 dotazovaných, pro odpověď ne 52. Většina respondentů tedy tráví čas mimo partu svých kamarádů.

Tabulka 10: Trávení volného času s partou kamarádů

Trávení volného času s partou kamarádů	Počet
Ano	28
Ne	52
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 4: Trávení volného času s partou kamarádů

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

5. *Jsi spokojený/-á s tím, jak trávíš svůj volný čas?*

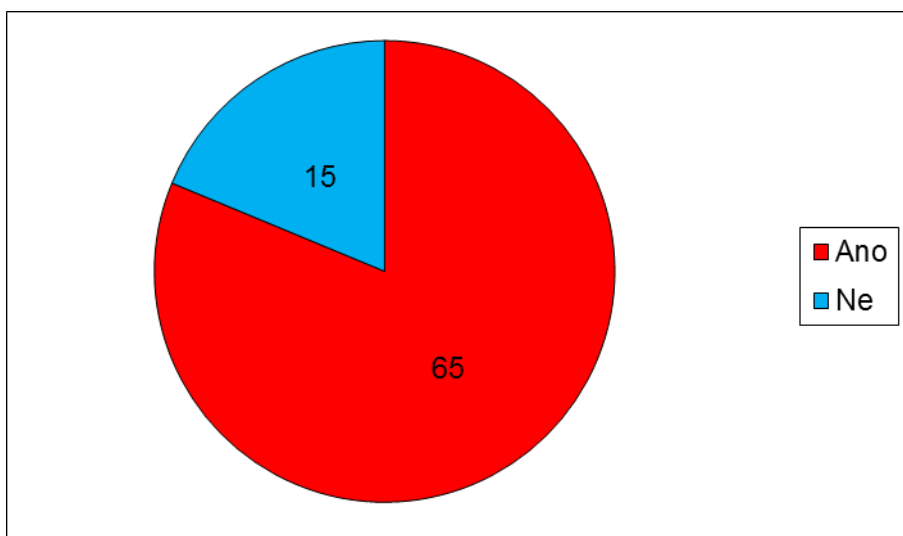
Svou spokojenost s trávením svého volného času vyjádřilo 65 žáků, což je nadpoloviční většina dotazovaných žáků. Otázkou zůstává, zda svůj volný čas tráví efektivně a ne u televize či PC.

Tabulka 11: Spokojenost s trávením volného času

Spokojenost s trávením volného času	Počet
Ano	65
Ne	15
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 5: Spokojenost s trávením volného času

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

6. *Chodíš do školy rád/-a?*

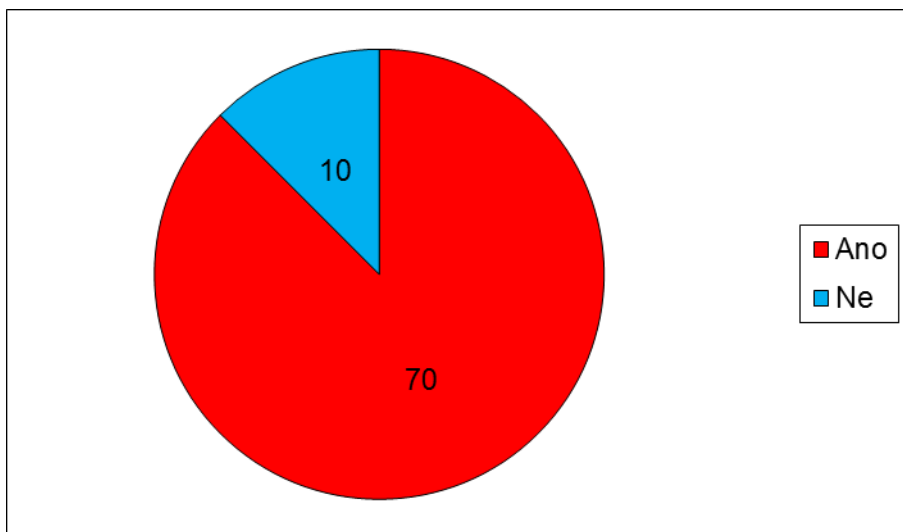
Šestá otázka byla zaměřena na oblibu chození do školy. Výsledek se 70 kladnými odpověďmi je uspokojivý, avšak mohli bychom se ještě zamyslet nad tím, proč zbývajících 10 odpovědí bylo s negativním postojem. Zda se jedná jen o nechuť ráno vstávat, povinnost plnit si své úkoly, nebo o šikanu atd.

Tabulka 12: Obliba chození do školy

Obliba chození do školy	Počet
Ano	65
Ne	15
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 6: Obliba chození do školy

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

7. *Jsi mezi vrstevníky ve třídě oblíbený/-á?*

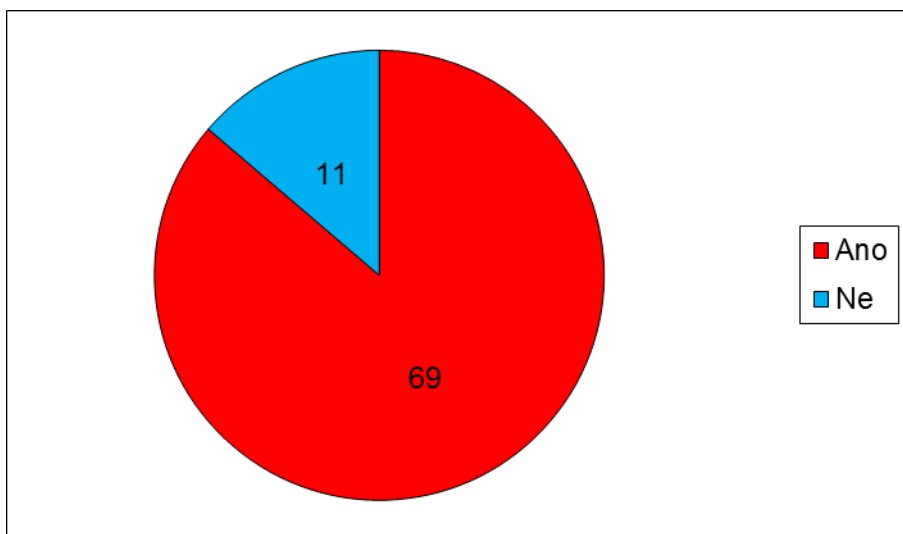
Odpověď na oblíbenost mezi vrstevníky ve třídě je s počtem 69 také velmi uspokojivá. Z toho lze usuzovat, že v dotazovaných třídách panují kladné přátelské vztahy.

Tabulka 13: Oblíbenost mezi vrstevníky ve třídě

Oblíbenost mezi vrstevníky ve třídě	Počet
Ano	69
Ne	11
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 7: Oblíbenost mezi vrstevníky ve třídě

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

8. Máš pocit, že se ti ve třídě někdo směje?

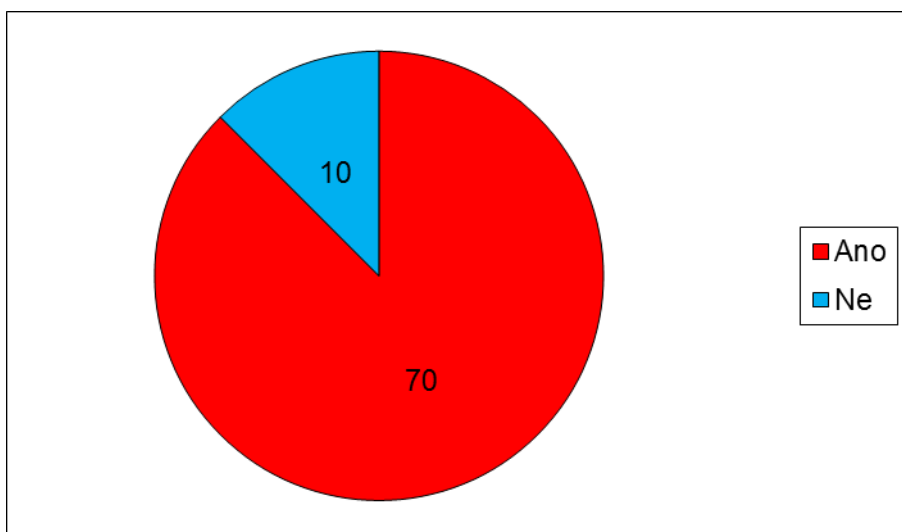
Osmá otázka byla směřována k problematice šikany. Její úkolem bylo zjistit, zda má žák pocit, že se mu ve třídě někdo směje a cítí se být tudíž pod psychickým nátlakem. 70 dotazovaných žáků tento pocit však nepociťuje.

Tabulka 14: Posměch ve třídě

Posměch ve třídě	Počet
Ano	70
Ne	10
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 8: Posměch ve třídě

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

9. *Ublížíje ti někdo ve třídě?*

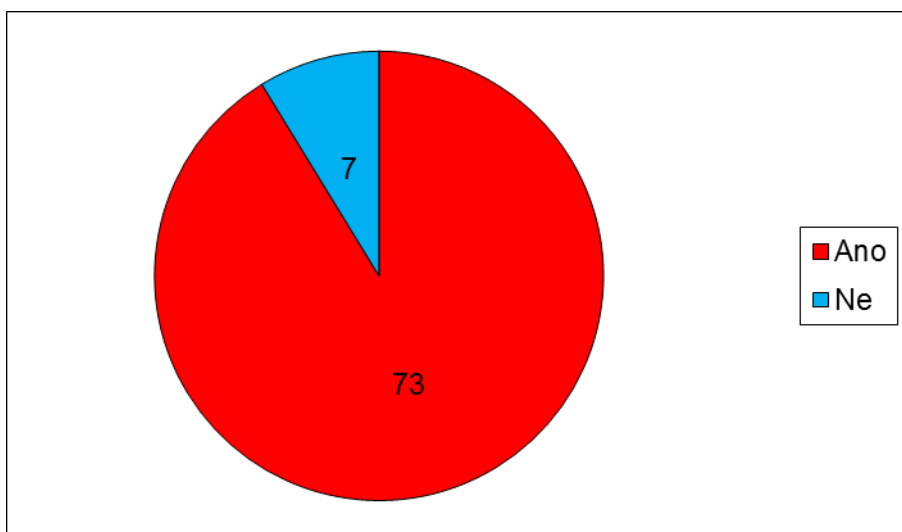
Tato otázka se týkala přímého fyzického ohrožení dětí. 73 respondentů se ve třídě neseťkává s ubližováním, avšak číslo 7 není také zrovna číslem pozitivním.

Tabulka 15: Ubližování ve třídě

Ubližování ve třídě	Počet
Ano	73
Ne	7
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 9: Ublíživání ve třídě

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

10. Víš, co je kyberšikana?

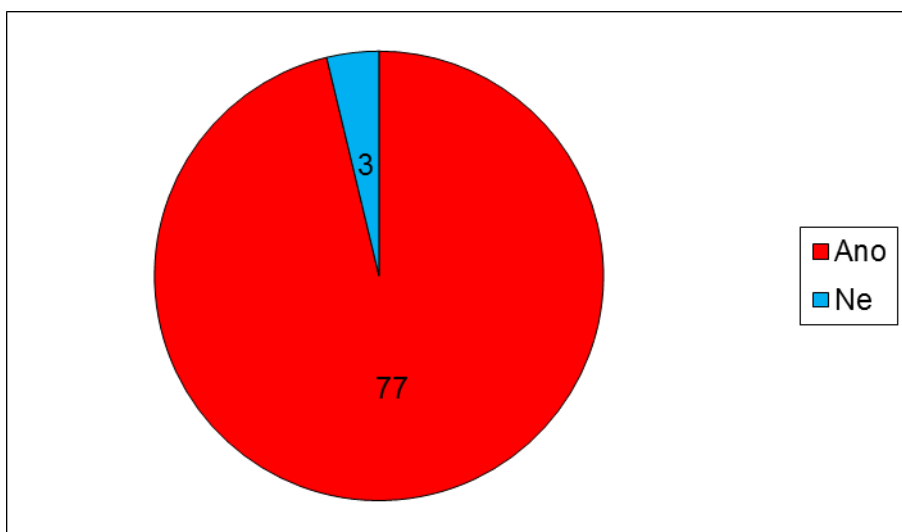
Pojem kyberšikana zná 77 dotazovaných žáků. Tento výsledek je lichotivý, protože se jedná o jeden z nejnovějších sociálně patologických jevů a v souvislosti s vzrůstajícím počtem používání technologií je třeba mít se před kyberšikanou na pozoru.

Tabulka 16: Pojem kyberšikana

Pojem kyberšikana	Počet
Ano	77
Ne	3
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 10: Pojem kyberšikana

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

11. Stalo se ti, že tě někdo ze spolužáků urážel, zesměšňoval nebo ti vyhrožoval přes internet?

Rozdíl souhlasných a nesouhlasných odpovědí byl téměř vyrovnaný, avšak přeci jen převažovala odpověď ne s počtem 45, oproti počtu 35 s odpovědí ano.

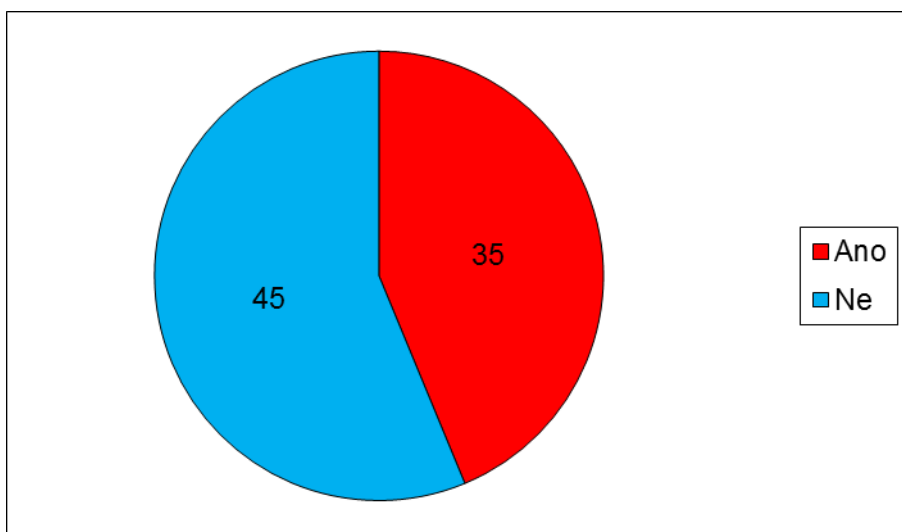
Tabulka 17: Zkušenost s kyberšikanou

Zkušenost s kyberšikanou	Počet
Ano	35
Ne	45
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 11: Zkušenost s kyberšikanou

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

12. *Bojíš se některých spolužáků ve třídě?*

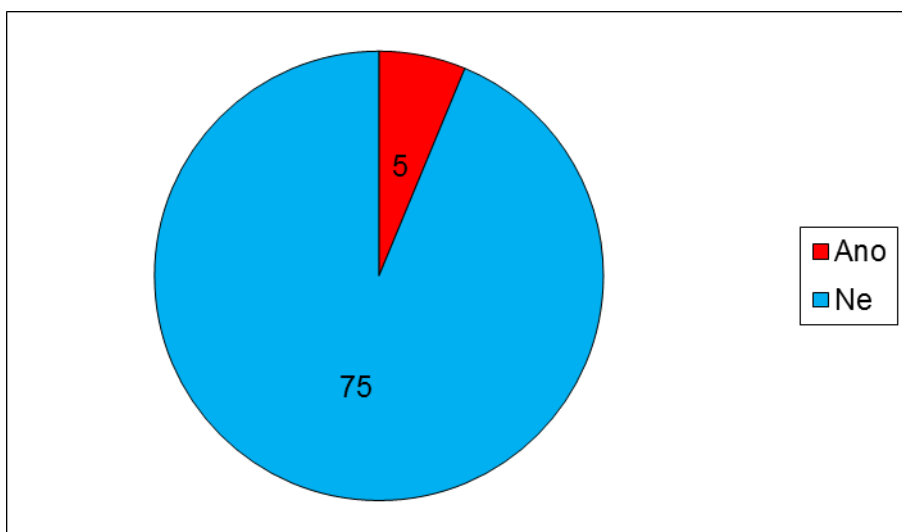
Na dvanáctou otázku týkající se strachu z některých spolužáků bylo 5 pozitivních odpovědí, zbylých 75 odpovědí bylo naštěstí negativního rázu. Nezodpovězenou otázkou zůstává, zda je strach v rovině psychické či fyzické, nebo v kombinaci obou rovin.

Tabulka 18: Strach ze spolužáků ve třídě

Strach ze spolužáků ve třídě	Počet
Ano	5
Ne	75
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 12: Strach ze spolužáků ve třídě

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

13. *Byl/-a jsi někdy agresivní vůči spolužákům?*

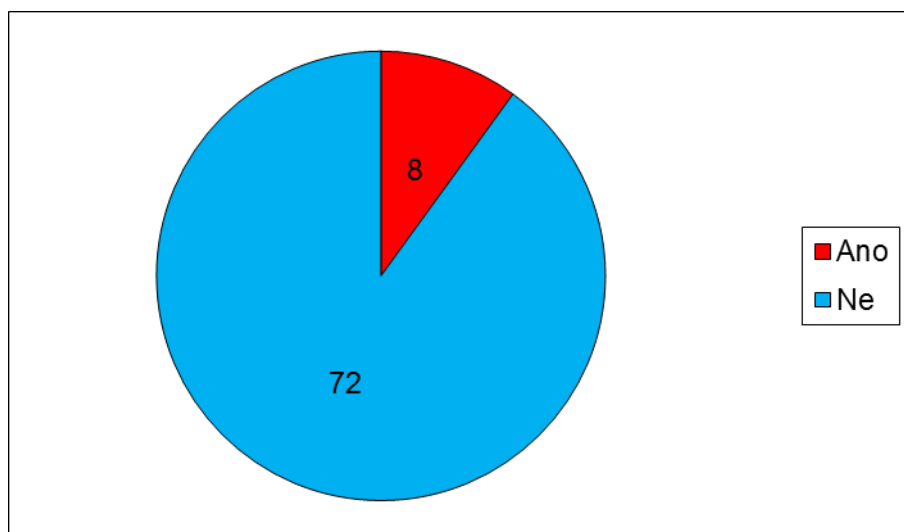
Agresivní chování vůči spolužákům použilo 8 respondentů. Z celkového počtu 80 respondentů by se toto číslo mohlo jevit jako nízké, avšak tento výsledek by neměl být přehlédnut, neboť agresivita je jev velmi nebezpečný.

Tabulka 19: Agresivita vůči spolužákům

Agresivita vůči spolužákům	Počet
Ano	8
Ne	72
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 13: Agresivita vůči spolužákům

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

14. Vynechal/-a jsi někdy vyučování nebo přišel/přišla pozdě, protože se ti do školy nechtělo?

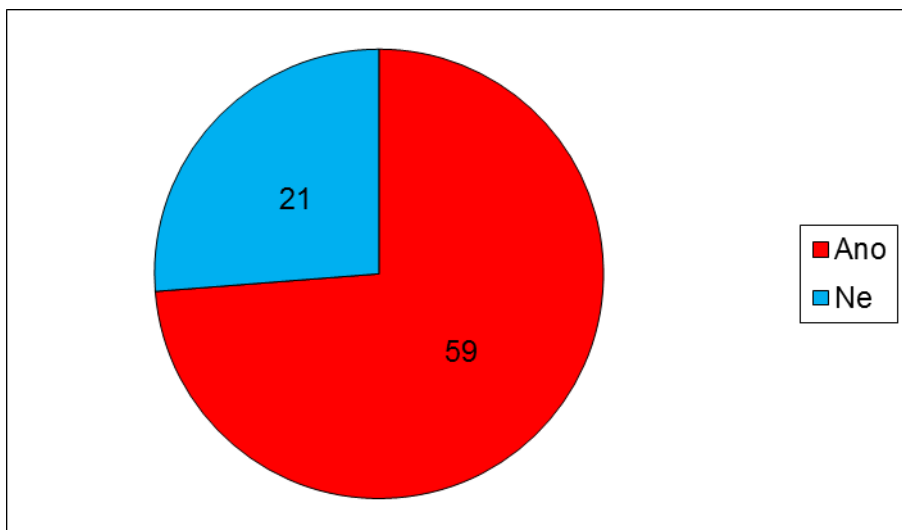
Tato otázka je zaměřena na záškoláctví. U 59 dotazovaných žáků se objevila a byla dokončena myšlenka vynechat nebo si zkrátit školní vyučování, což je alarmující.

Tabulka 20: Záškoláctví

Záškoláctví	Počet
Ano	59
Ne	21
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 14: Záškoláctví

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

15. Když se ti nechce do školy, dovolí ti rodiče zůstat doma?

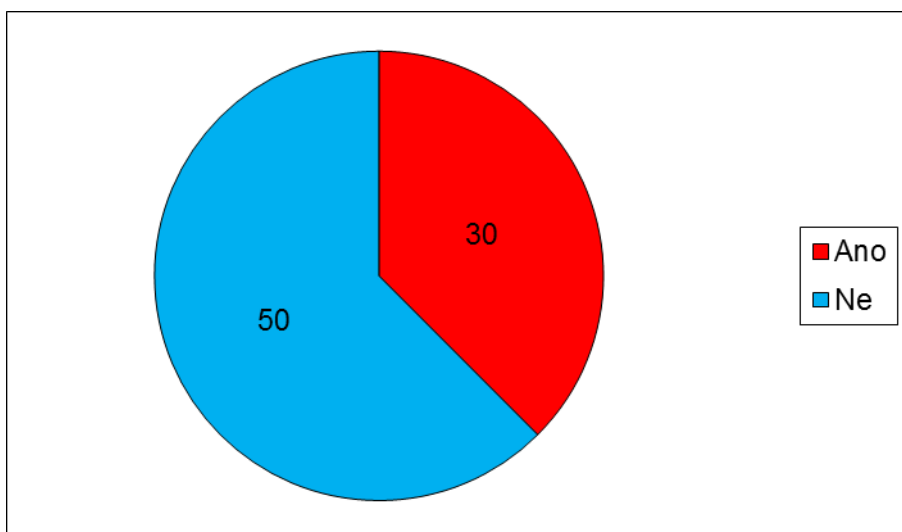
Patnáctá otázka souvisí s předchozí otázkou. Snahou bylo vypátrat, zda jsou rodiče nakloněni k tomu nechat své dítě doma, když se mu nechce do školy. Povolení rodičů zůstat doma dostalo 30 žáků, tolik kladných odpovědí je zarážející.

Tabulka 21: Povolení rodičů zůstat doma

Povolení rodičů zůstat doma	Počet
Ano	30
Ne	50
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 15: Povolení rodičů zůstat doma

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

16. Vzal/-a jsi někdy někomu ve třídě věc, která ti nepatřila?

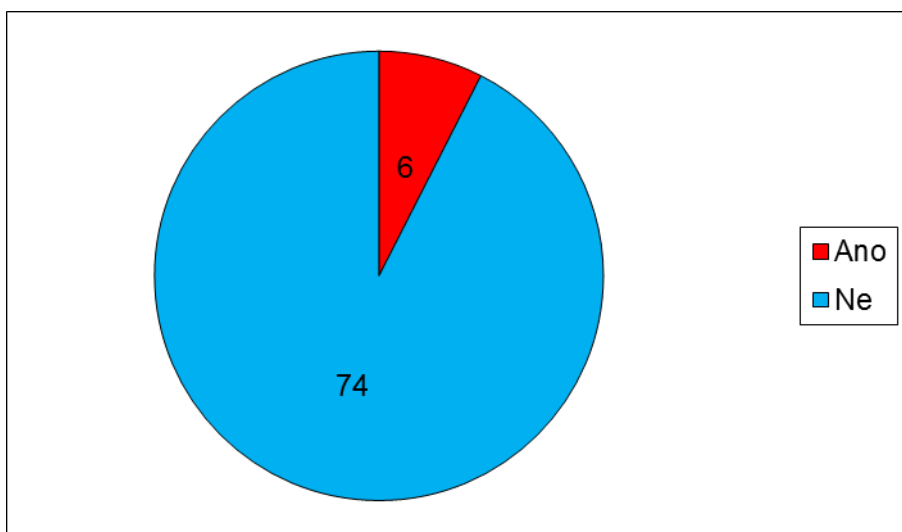
Tato otázka se snaží získat odpověď na výskyt krádeží ve třídě. 6 dotazovaných žáků připustilo, že se již někdy ve třídě vůči spolužákovi dopustilo krádeže.

Tabulka 22: Krádež vůči spolužákovi ve třídě

Krádež vůči spolužákovi ve třídě	Počet
Ano	6
Ne	74
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 16: Krádež vůči spolužákovi ve třídě

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

17. Odcizil někdo tobě ve třídě věc, která ti patřila?

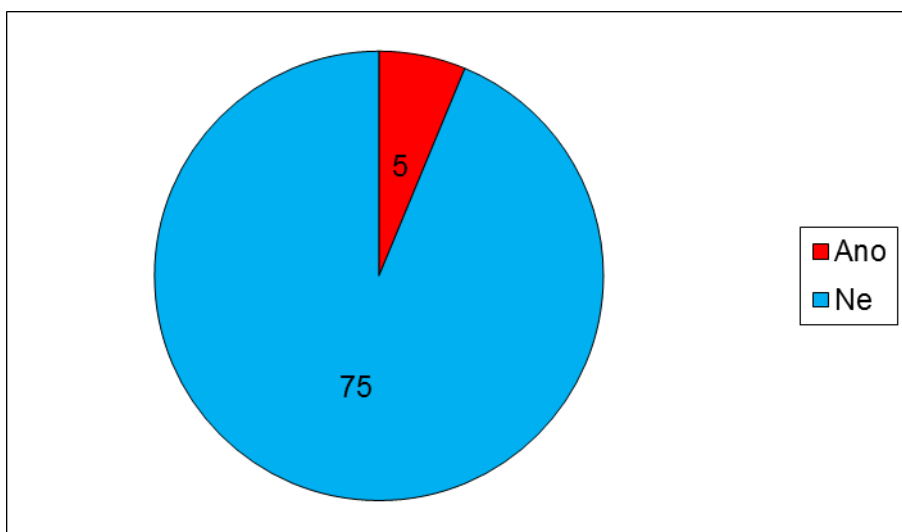
5 žáků z 80 dotazovaných přiznalo, že se jim osobní věc ve třídě již někdy ztratila. Zde bychom se mohli pozastavit nad tím, zda byla narušena důvěra poškozených žáků vůči spolužákům.

Tabulka 23: Ztráta věcí ve třídě

Ztráta věcí ve třídě	Počet
Ano	5
Ne	75
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 17: Ztráta věcí ve třídě

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

18. Poškodil/-a jsi ve třídě někomu jinému úmyslně jeho věc?

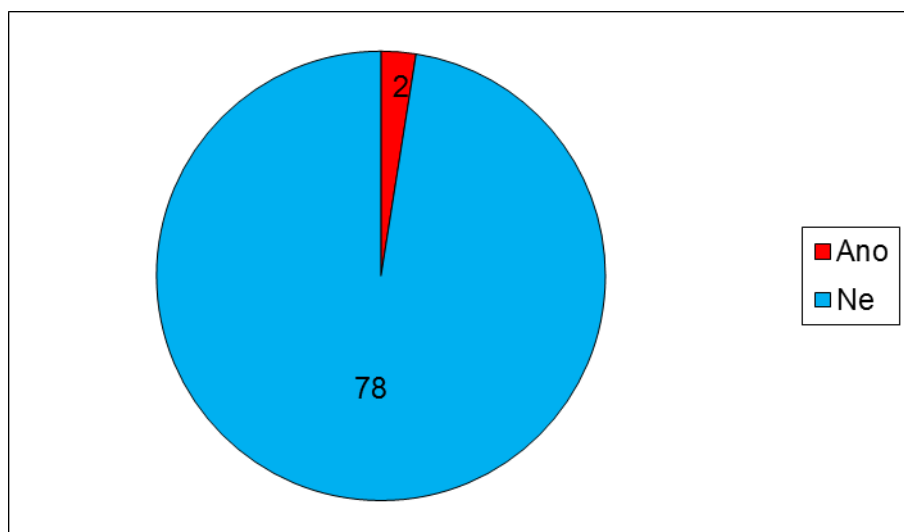
Pouze 2 dotazovaní žáci přiznali úmyslné poškození spolužákovo věci. Lze usuzovat, že v dotazovaných třídách panují hezké vztahy a dotazovaní svým spolužákům jejich věci neničí.

Tabulka 24: Úmyslné poškození spolužákovo věci

Úmyslné poškození spolužákovo věci	Počet
Ano	2
Ne	78
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 18: Úmyslné poškození spolužákovo věci

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

19. Stalo se ti, že ti někdo ve třídě poničil tvoji věc?

Ze 77 záporných odpovědí na tuto otázku lze vyzorovat, že se žáci ke spolužákovým věcem chovají ohleduplně a s respektem.

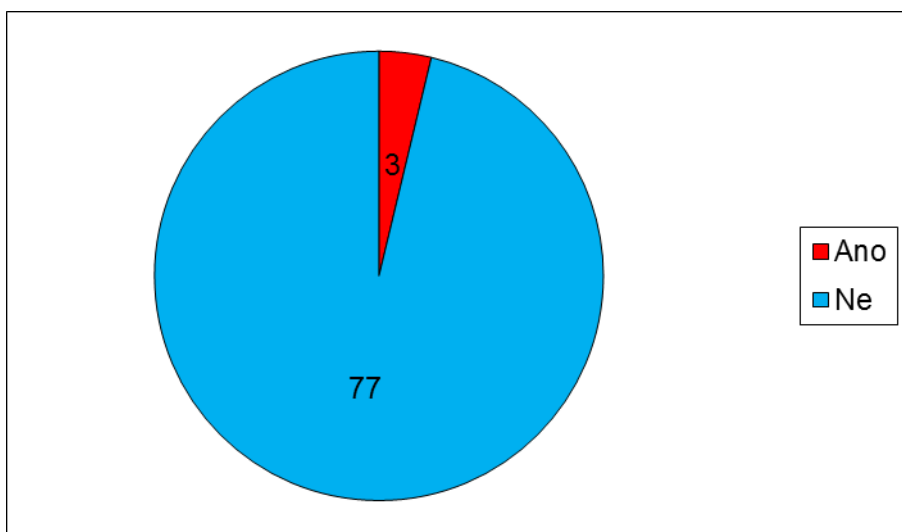
Tabulka 25: Poničení mé věci

Poničení mé věci	Počet
Ano	3
Ne	77
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 19: Poničení mé věci

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

20. Jsou pro tebe kouření, alkohol a drogy prostředky k odreagování se?

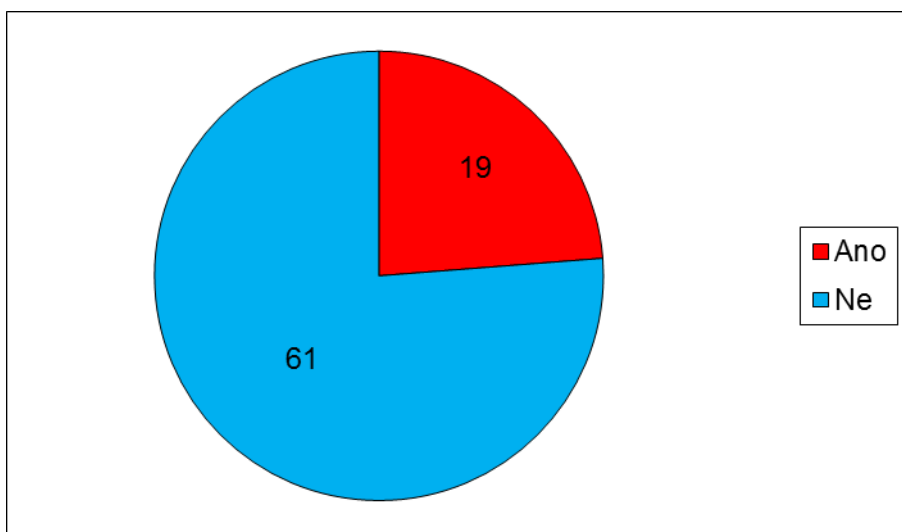
U této otázky se nám dostalo celkem příznivých výsledků. 61 dotazovaných žáků uvedlo, že kouření, alkohol a drogy neberou jako prostředky k odreagování se.

Tabulka 26: Kouření, alkohol a drogy jako prostředky k odreagování se

Kouření, alkohol a drogy jako prostředky k odreagování se	Počet
Ano	19
Ne	61
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 20: Kouření, alkohol a drogy jako prostředky k odreagování se

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

21. Kouřil/-a jsi už někdy cigaretu?

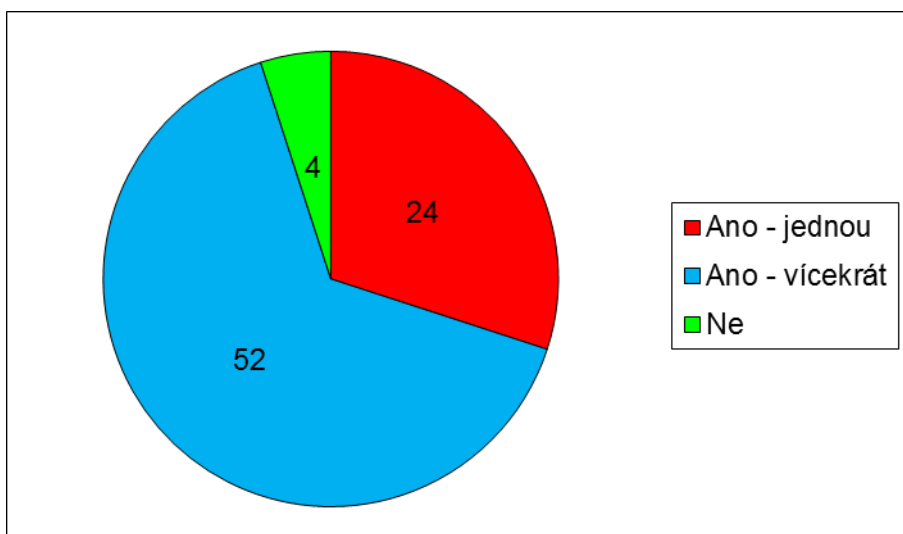
Zkušenost s kouřením cigaret má 76 dotazovaných žáků. Z tohoto počtu 52 žáků přiznalo, že kouřili již vícekrát, u 24 žáků šlo opravdu jen o vyzkoušení. Pouze 4 dotazovaní kouření cigaret nikdy nezkusili, tento výsledek je velmi překvapivý.

Tabulka 27: Kouření cigaret

Kouření cigaret	Počet
Ano - jednou	24
Ano - vícekrát	52
Ne	4
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 21: Kouření cigaret

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

22. Okusil/-a jsi už někdy alkoholický nápoj, včetně piva?

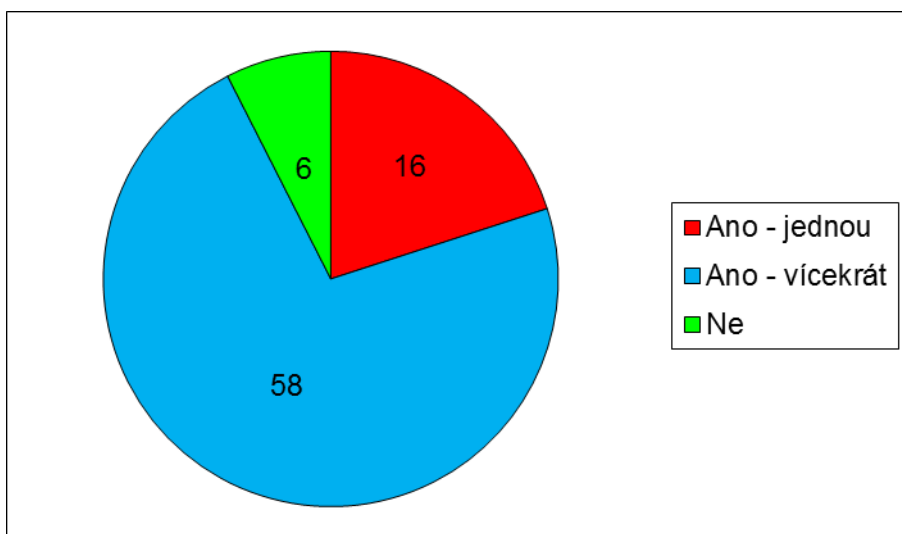
Zdrcujících výsledků bylo vzhledem k věku respondentů dosaženo u otázky týkající se okušení alkoholického nápoje. 74 dotazovaných žáků přiznalo požití alkoholického nápoje. Z tohoto celkového počtu jej 58 dotazovaných požilo vícekrát, pouze 16 žáků jej okusilo jen jednou. Jen 6 dotazovaných odpovědělo na tuto otázku negativně.

Tabulka 28: Požití alkoholického nápoje

Požití alkoholického nápoje	Počet
Ano - jednou	16
Ano - vícekrát	58
Ne	6
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 22: Požití alkoholického nápoje

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

23. Vyzkoušel/-a jsi už někdy drogy (například marihuanu, hašiš)?

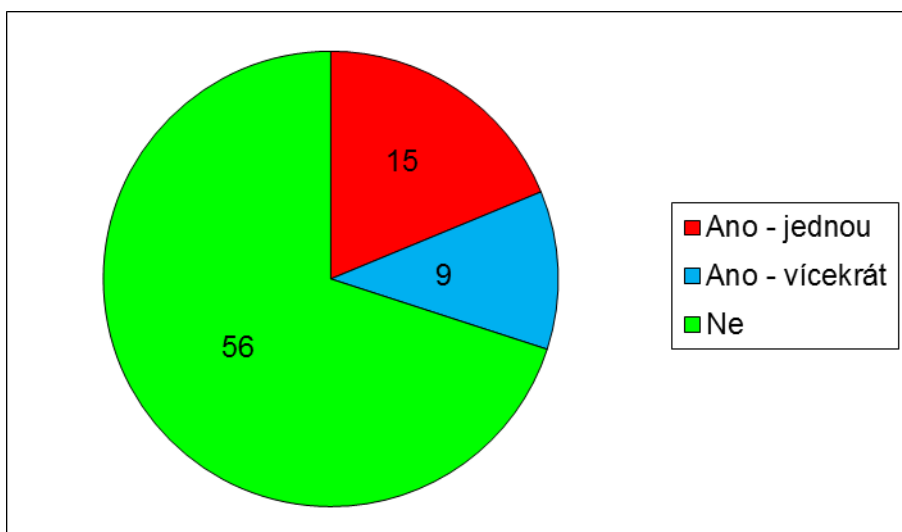
Negativní zkušenosti s drogami naštěstí uvedlo 56 dotazovaných žáků. 15 jich má jen jednu pozitivní zkušenost a zbývajících 9 respondentů přiznalo vícečetnou zkušenost. Z výsledků je patrné, že marihuana zatím na této škole rozšířena v takovém velkém počtu, v jakém bychom si mohli myslet.

Tabulka 29: Zkušenost s drogami

Zkušenost s drogami	Počet
Ano - jednou	15
Ano - vícekrát	9
Ne	56
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 23: Zkušenost s drogami

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

24. Když tě něco trápí, máš někoho blízkého, komu se můžeš svěřit a víš, že ti pomůže?

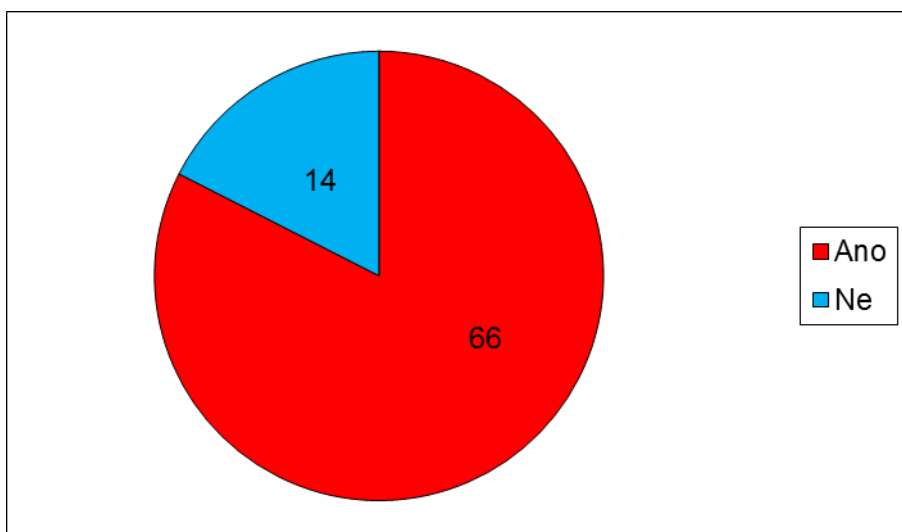
Předposlední otázka pátrala po tom, zda mají žáci někoho, komu by se mohli svěřit a o kom vědí, že jim v případě potřeby pomůže. 66 žáků tuto osobu má, avšak 14 nikoliv. Nemají je, nebo je nepotřebují? Na to už dotazník odpověď nedává, tato otázka zůstává k zamyšlení.

Tabulka 30: Blízká osoba v případě potřeby pomoci

Blízká osoba v případě potřeby pomoci	Počet
Ano	66
Ne	14
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 24: Blízká osoba v případě potřeby pomoci

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

25. Pokud ano, o koho se jedná?

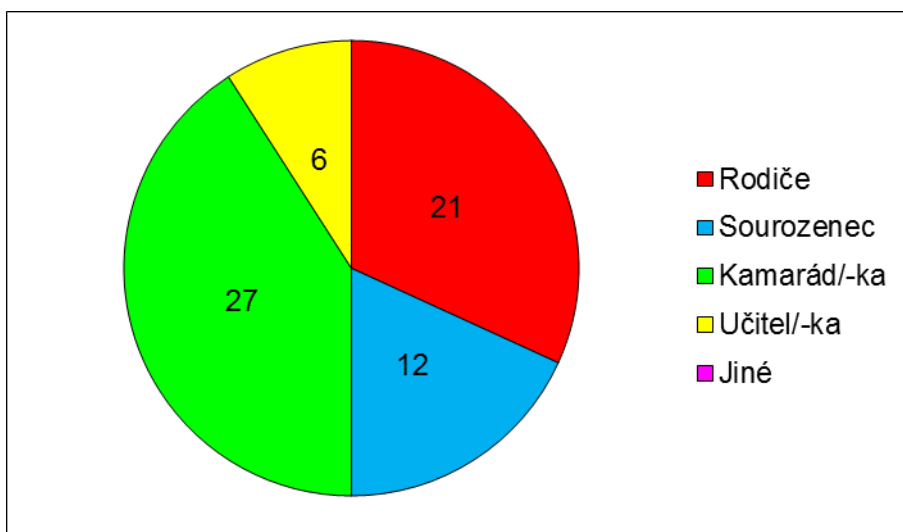
Tato poslední je v návaznosti na otázku číslo 24, odpovídalo tedy 66 dotazujících. Nejvíce dotazovaných žáků (konkrétně 27) by se svěřilo kamarádovi/kamarádce, na druhé příčce s počtem 21 skončili rodiče, třetí příčku obsadil sourozenec s počtem 12 odpovědí. Nejméně žáků (konkrétně 6) by se svěřilo učiteli/učitelce. Možnost vypsát jinou odpověď nikdo nevyužil.

Tabulka 31: Konkrétní určení blízké osoby

Konkrétní určení blízké osoby	Počet
Rodiče	21
Sourozenec	12
Kamarád/-ka	27
Učitel/-ka	6
Jiné	0
Celkem	80

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 25: Konkrétní určení blízké osoby

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

3.5.2 Vyhodnocení dotazníků pro učitele

1. Jste žena, či muž?

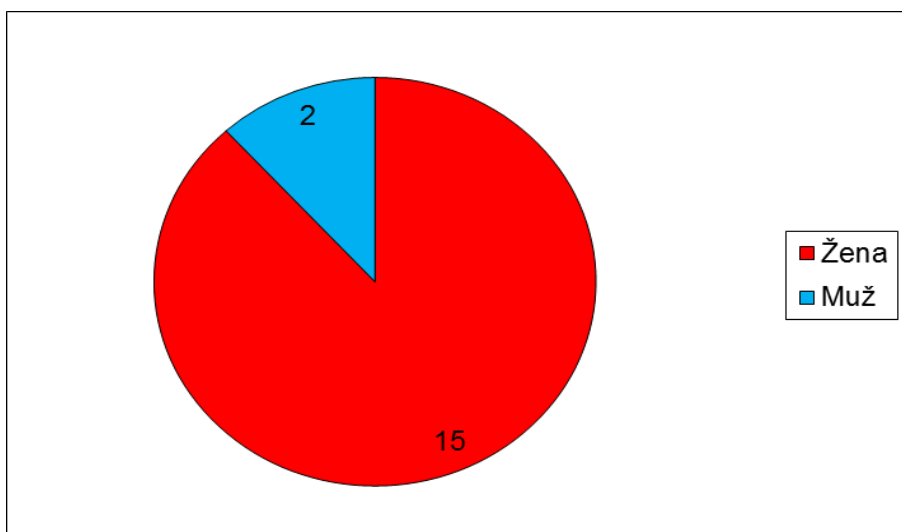
První otázka určila pohlaví respondentů. Celkem se dotazování zúčastnilo 17 učitelů, z toho bylo 15 ženského pohlaví a 2 mužského pohlaví. Jasně tedy na této škole převažují paní učitelky.

Tabulka 32: Pohlaví dotazovaných učitelů

Pohlaví	Počet
Žena	15
Muž	2
Celkem	17

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 26: Pohlaví dotazovaných učitelů

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

2. Délka pedagogické praxe na této škole?

Tato otázka souvisela s délkou pedagogické praxe. Zajímala mne délka praxe na této škole. Nejvíce dotazovaných učitelů (přesně 7) má délku praxe na této škole mezi 11 – 15 lety. Druhou příčku obsadili s počtem 5 učitelé o délce praxe 6 – 10 let. Na třetím místě se shodně umístili 2 učitelé s délkou praxe 16 – 20 let a také 2 učitelé o délce praxe 0 – 5 let. Nejstarším sloužícím učitelem na této škole je jen 1 respondent o délce praxe 21 – 25 let. Nejdelší délku praxe více než 25 let nezaškrtil nikdo.

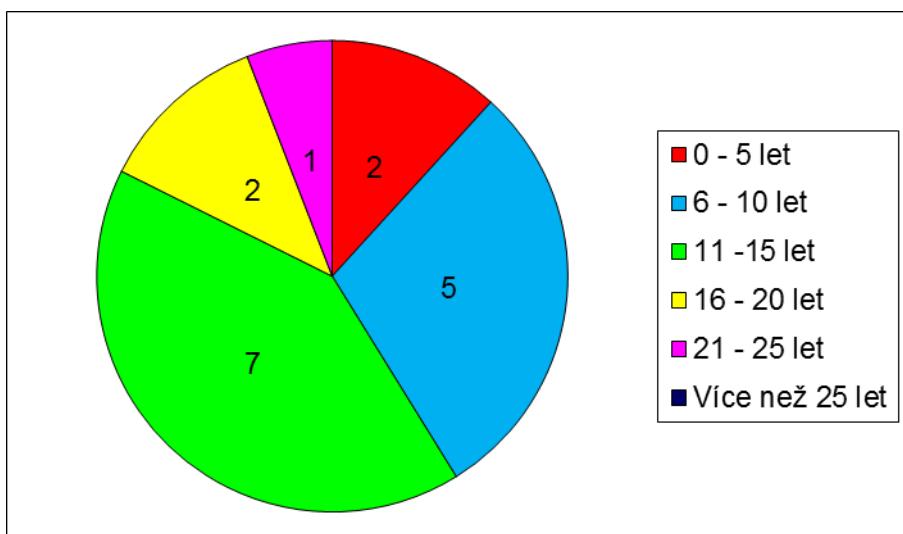
Tabulka 33: Délka pedagogické praxe na této škole

Délka pedagogické praxe na této škole	Počet
0 - 5 let	2
6 – 10 let	5
11 – 15 let	7
16 – 20 let	2
21 – 25 let	1
Více než 25 let	0
Celkem	17

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 27: Délka pedagogické praxe na této škole

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

3. Jste třídní učitel/-ka?

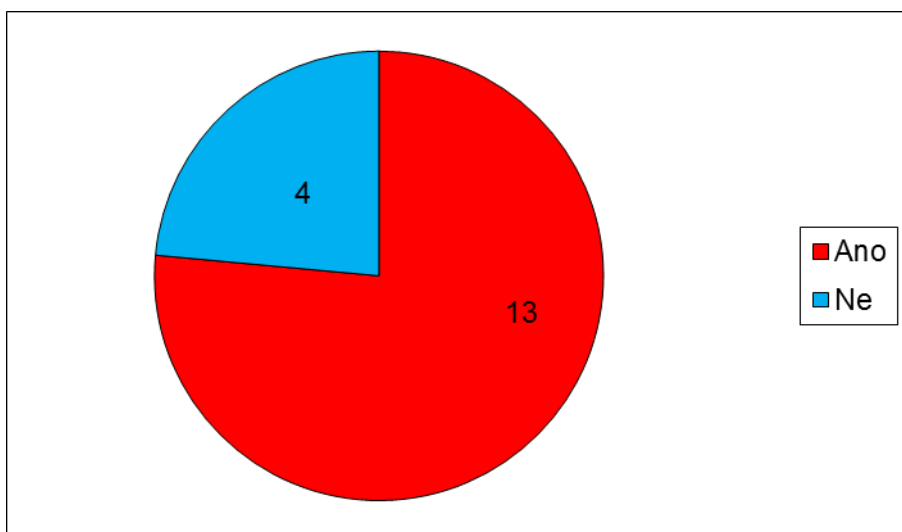
Třetí otázka si žádala odpověď, zda je respondent třídním učitelem/učitelkou, či nikoliv. 13 ze 17 dotazovaných jsou třídními učiteli, zbývající 4 jsou učiteli bez třídnictví.

Tabulka 34: Třídní učitel/-ka

Třídní učitel/-ka	Počet
Ano	13
Ne	4
Celkem	17

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 28: Třídni učitel/-ka

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

4. Se kterými sociálně patologickými jevy jste se setkal/-a na této škole?

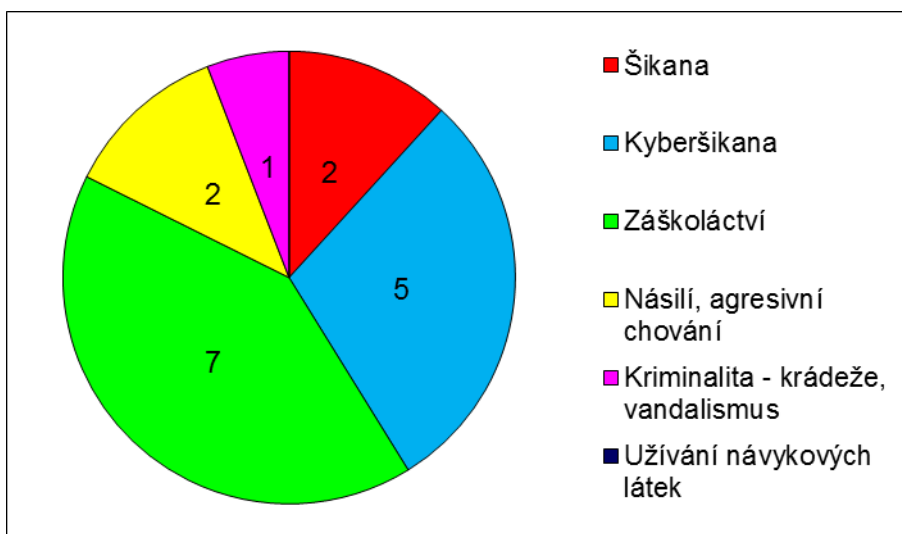
Na tuto otázku jsme získali 40 odpovědí. Bylo to dáno možností zaškrtnout více odpovědí. Nejčastějším jevem se stalo záškoláctví, jednoznačně se svým počtem 17 zvítězilo. O skoro polovinu nižšího výskytu než záškoláctví, s počtem 8 odpovědí dosáhla šikana. Hned za šikanou se umístila kriminalita – krádeže, vandalismus. Konkrétní počet odpovědí byl 7. S užíváním návykových látek se na této škole setkali jen 2 učitelé, s kyberšikanou pouze 1. Může to být dáno tím, že kyberšikana patří mezi nejnovější sociálně patologický jev.

Tabulka 35: Výskyt sociálně patologických jevů na této škole

Výskyt sociálně patologických jevů na této škole	Počet
Šikana	8
Kyberšikana	1
Záškoláctví	17
Násilí, agresivní chování	5
Kriminalita – krádeže, vandalismus	7
Užívání návykových látek	2
Celkem	40

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 29: Výskyt sociálně patologických jevů na této škole

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

5. V čem vidíte hlavní příčinu sociálně patologických jevů, které se objevují na základních školách?

Odpovědí na tuto otázku jsme získali 48. Bylo to dáno tím, že respondenti mohli u této otázky zaškrtnout více odpovědí. Za nejčastější příčinu sociálně patologických jevů považují dotazovaní učitelé nefungující rodinné prostředí. Na této odpovědi se shodlo všech 17 dotazovaných. Hned za touto příčinou skončil vliv médií, filmů, PC her s počtem 15 odpovědí. Nedostatek jiných volnočasových aktivit označilo za příčinu 9 respondentů. 3 respondenti udávají vliv společnosti a její žebříček hodnot. 3 dotazovaní učitelé si myslí, za tyto jevy může příslušnost žáků k různým „pouličním“ skupinám. Špatně fungující školu nezvolil za odpověď nikdo. Také jinou možnost nikdo nevyplnil.

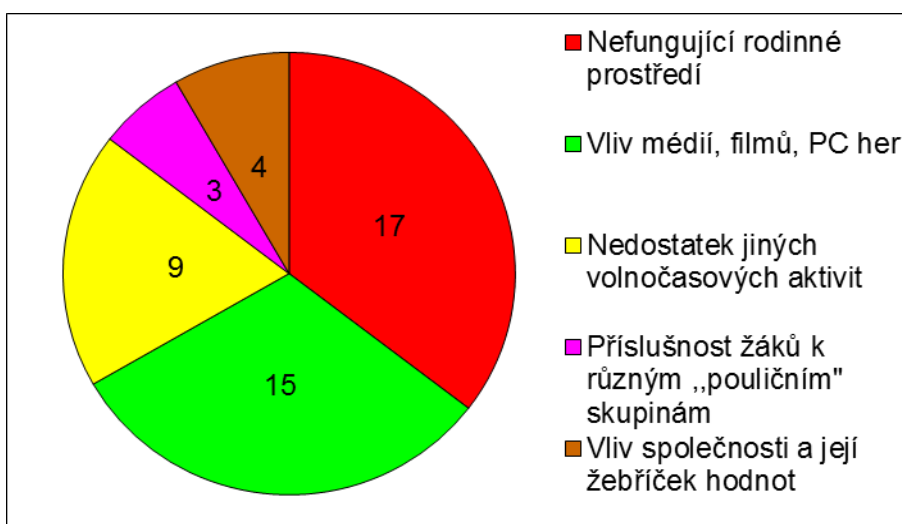
Tabulka 36: Hlavní příčiny sociálně patologických jevů

Hlavní příčiny sociálně patologických jevů	Počet
Nefungující rodinné prostředí	17
Špatně fungující škola	0
Vliv médií, filmů, PC her	15
Nedostatek jiných volnočasových aktivit	9

Příslušnost žáků k různým „pouličním“ skupinám	3
Vliv společnosti a její žebříček hodnot	4
Jiné	0
Celkem	48

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 30: Hlavní příčiny sociálně patologických jevů

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

6. Myslíte si, že jste schopen/schopna v případě potřeby pomoci žákům s jejich problémy?

Počet odpovědí na šestou otázku mne nezarazil, protože správní učitelé by měli být schopni svým žákům v případě potřeby umět pomoci. Bohužel tyto domněnky se vyvrátí, nebo potvrdí až postupem času, kdy se vyskytnou konkrétní žádosti o pomoc ze strany žáků.

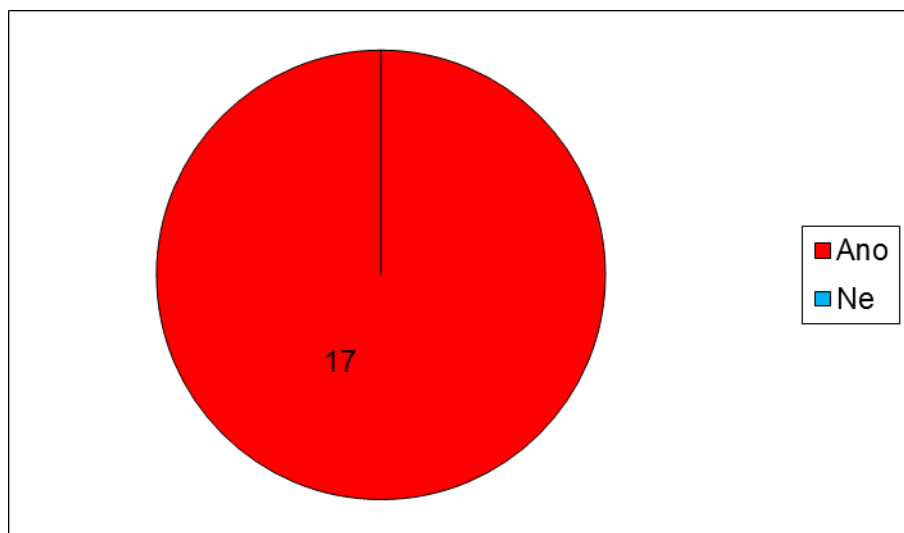
Tabulka 37: Schopnost pomoci žákům v případě jejich potřeby

Schopnost pomoci žákům v případě jejich potřeby	Počet
Ano	17
Ne	0

Celkem	17

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 31: Schopnost pomoci žákům v případě jejich potřeby

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

7. Požádali Vás už někdy rodiče žáka o pomoc při řešení sociálně patologických jevů (např. šikany, kouření, záškoláctví)?

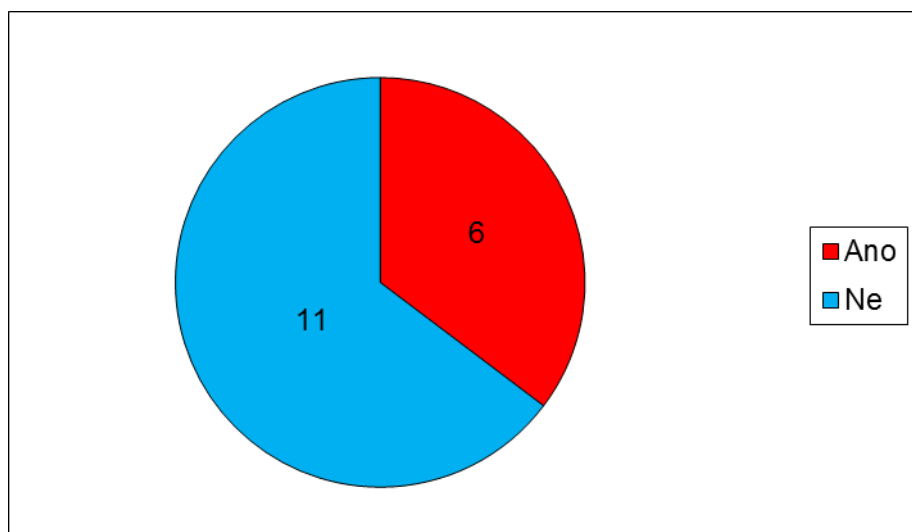
Záporných odpovědí činilo více, konkrétně 11. 6 dotazovaných učitelů se s touto žádostí již setkalo. Z těchto výsledků vyplývá, že nejdříve se rodiče pokoušejí tyto jevy vyřešit sami, až poté se obracejí na učitele.

Tabulka 38: Žádost rodičů žáka o pomoc učitelů

Žádost rodičů žáka o pomoc učitelů	Počet
Ano	6
Ne	11
Celkem	17

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 32: Žádost rodičů žáka o pomoc učitelů

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

8. Zdá se Vám být zdejší základní škola prostředím, v němž se daří předcházet sociálně patologickým jevům?

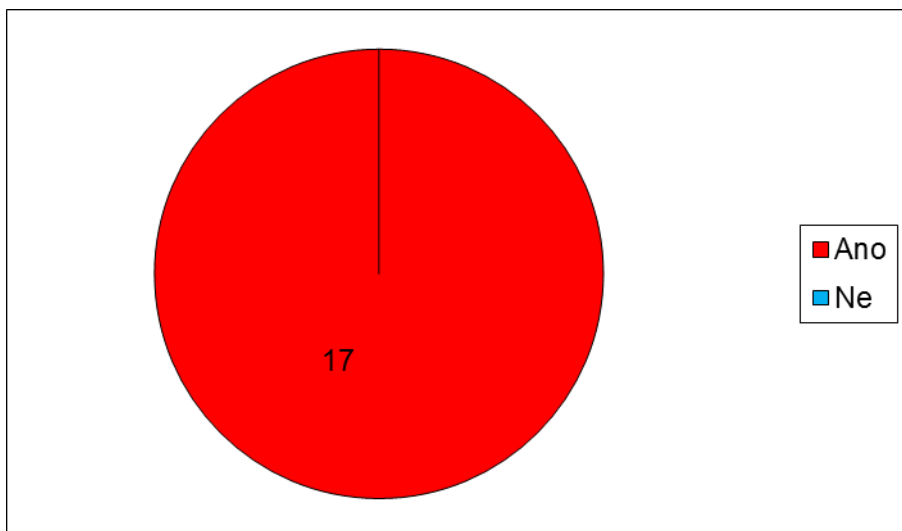
Tato otázka pátrala po tom, zda vybraná základní škola je prostředím, v němž se daří předcházet sociálně patologickým jevům. Odpověď je jednoznačná, všichni pedagogové odpověděli kladně. Může to být dáno menší velikostí školy a nižším počtem žáků.

Tabulka 39: Vhodné prostředí vybrané ZŠ při předcházení sociálně patologických jevům

Vhodné prostředí vybrané ZŠ při předcházení sociálně patologických jevů	Počet
Ano	17
Ne	0
Celkem	17

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 33: Vhodné prostředí vybrané ZŠ při předcházení sociálně patologických jevům

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

9. Šlo by ještě v prevenci sociálně patologických jevů na této škole něco zlepšit?

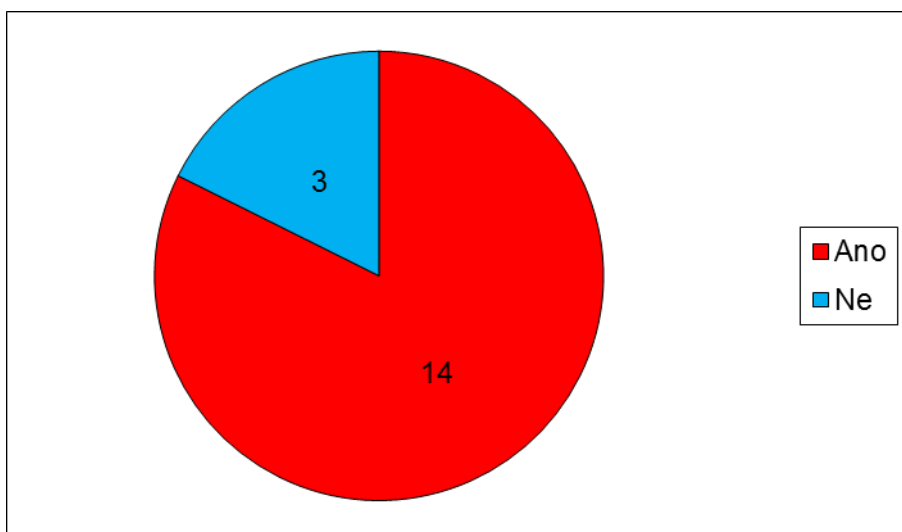
Většina respondentů, konkrétně 14, odpověděla kladně. Je chvályhodné, že tolik učitelů a učitelek je přikloněno k myšlence neustále něco zlepšovat. Nikdy by člověk ve školství neměl zůstat stát na jednom místě. 3 dotazující tento názor nesdílejí.

Tabulka 40: Zlepšení prevence sociálně patologických jevů na zvolené ZŠ

Zlepšení prevence sociálně patologických jevů na zvolené ZŠ	Počet
Ano	14
Ne	3
Celkem	17

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 34: Zlepšení prevence sociálně patologických jevů na zvolené ZŠ

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

10. Myslíte si, že se dá na vesnických školách lépe předcházet sociálně patologickým jevům, než v městských školách?

Většina dotazovaných učitelů si myslí, že se dá na vesnických školách lépe předcházet sociálně patologickým jevům než v městských školách. Konkrétní počet kladných odpovědí je 13. Pouze 4 učitelé tento názor nesdílejí. Důvodem tolika kladných odpovědí může být fakt, že ve „venkovské“ škole se téměř všichni znají. Pokud se tam vyskytne problém, všichni se o něm dozvědí a je řešen všemi (v lepším případě) nebo se řeší individuálně s ředitelem školy a posléze se o něm dozví zbylá část pedagogického sboru.

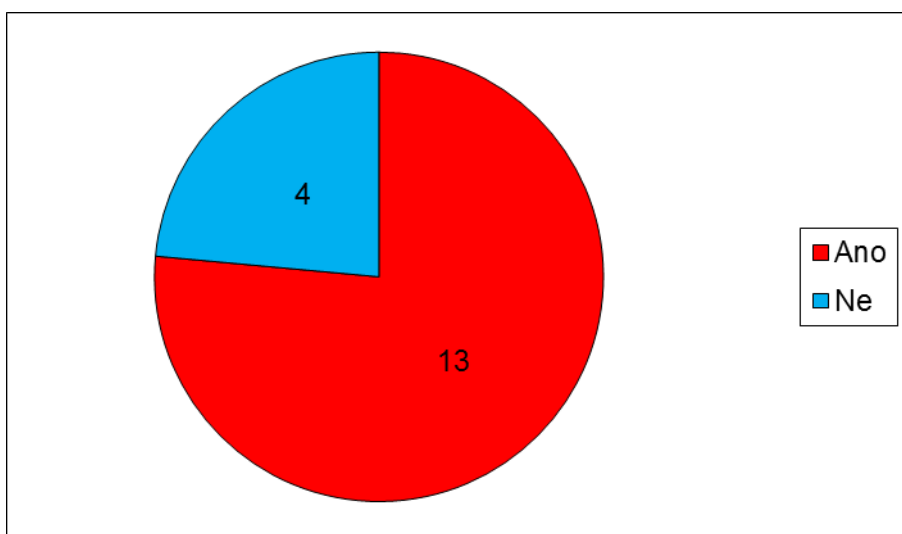
Tabulka 41: Předcházení sociálně patologickým jevům – vesnické ZŠ versus městské ZŠ

Předcházení sociálně patologickým jevům – vesnické ZŠ versus městské ZŠ	Počet
Ano	13
Ne	4
Celkem	17

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 35: Předcházení sociálně patologickým jevům – vesnické ZŠ versus městské ZŠ

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

11. Mají podle Vás sociálně patologické jevy na základních školách stoupající tendenci?

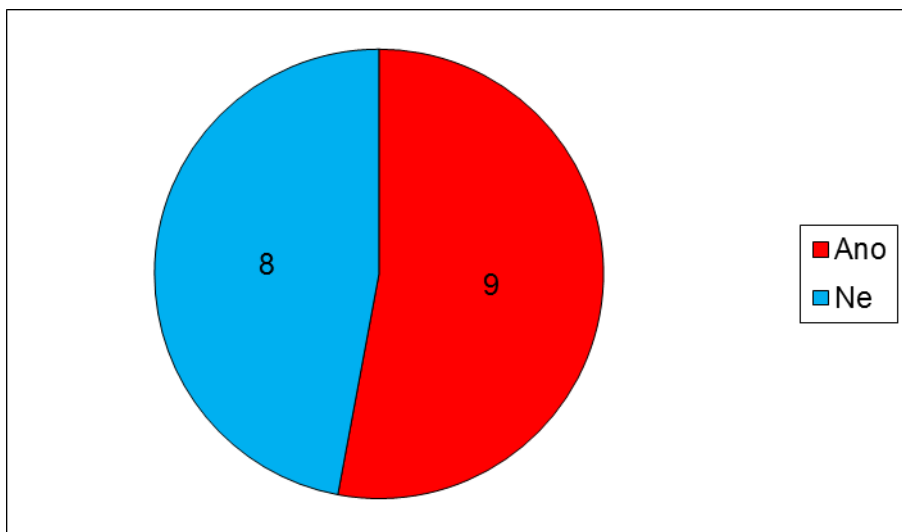
Na tuto otázku se mi dostal skoro srovnatelný počet odpovědí. Přesto o jednu odpověď vítězí ta kladná. Nelze posoudit, z jakého důvodu 8 učitelů nemá kladné mínění o stoupající tendenci.

Tabulka 42: Náзор na stoupající tendenci sociálně patologických jevů na ZŠ

Náзор na stoupající tendenci sociálně patologických jevů na ZŠ	Poččet
Ano	9
Ne	8
Celkem	17

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 36: Názor na stoupající tendenci sociálně patologických jevů na ZŠ

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

12. Je podle Vás potřeba aktuálně řešit problematiku sociálně patologických jevů u žáků na základní škole?

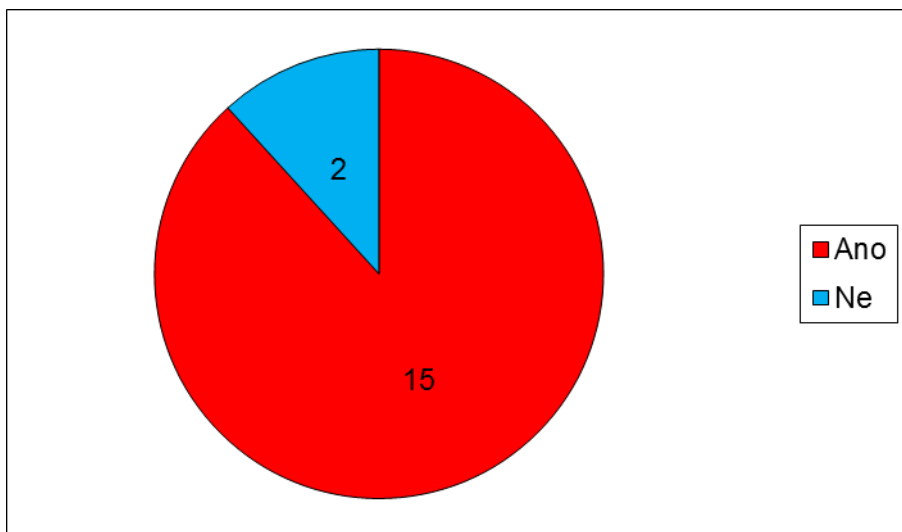
Potřebu aktuálně řešit problematiku sociálně patologických jevů u žáků na základní škole cítí téměř všichni učitelé. Pouze 2 dotazovaní se vyjádřili negativně. Je správné, že učitelé zvolené základní školy chtějí tuto problematiku řešit, aby nedocházelo k neustálému nárůstu těchto jevů.

Tabulka 43: Potřeba aktuálně řešit problematiku sociálně patologických jevů na ZŠ

Potřeba aktuálně řešit problematiku sociálně patologických jevů na ZŠ	Počet
Ano	15
Ne	2
Celkem	17

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

Graf 37: Potřeba aktuálně řešit problematiku sociálně patologických jevů na ZŠ

Zdroj: Nikola Kršková, 2015 (vlastní šetření)

3.6 Zhodnocení hypotéz

Hypotéza H1: Většina dotazovaných žáků pochází z úplné rodiny.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že 48 (tj. 60%) dotazovaných žáků pochází z úplné rodiny. Hypotéza H1 se potvrdila.

Hypotéza H2: Všichni dotazovaní žáci již někdy vynechali vyučování, protože se jim do školy nechtělo.

59 (tj. 74%) dotazovaných žáků již někdy vyučování vynechalo, protože se jim do školy nechtělo a zbývajících 21 (tj. 26%) dotazovaných nikoli. Hypotéza H2 se nepotvrdila.

Hypotéza H3: Žádný z dotazovaných žáků nikdy neokusil alkoholický nápoj, včetně piva.

Výsledky ukazují, že 74 (tj. 92,5%) dotazovaných žáků již alkohol někdy okusilo a pouhých 6 (tj. 7,5%) dotazovaných se alkoholu ještě nikdy nenapilo. Hypotéza H3 se nepotvrdila.

Hypotéza H4: Všichni dotazovaní žáci se mají v případě nesnází na koho obrátit.

66 (tj. 83%) dotazovaných žáků se má v případě nesnází na koho obrátit, 14 (tj. 17%) dotazovaných tuto možnost nemá. Hypotéze H4 se nepotvrdila.

Hypotéza H5: Všichni dotazovaní učitelé vidí hlavní příčinu sociálně patologických jevů v nefungujícím rodinném prostředí.

Jako hlavní příčinu sociálně patologických jevů uvádí 17 (tj. 100%) dotazovaných učitelů nefungující rodinné prostředí. Hypotéza H5 se potvrdila.

Hypotéza H6: Většina dotazovaných učitelů se domnívá, že je potřeba aktuálně řešit problematiku sociálně patologických jevů.

Výsledky s počtem 15 (tj. 88%) kladných odpovědí ukazují, že dotazovaní učitelé shledávají potřebu aktuálního řešení této problematiky. Hypotéza H6 se potvrdila.

Výsledky dotazníkového šetření dokládají, že se sociálně patologické jevy na vybrané základní škole vyskytují, žáci se s nimi setkávají a zároveň mají možnost se se svým trápením někomu svěřit. Z odpovědí dotazovaných učitelů jsou patrné příčiny výskytu sociálně patologických jevů na vybrané základní škole a zároveň jejich přesvědčení o aktuální potřebě tuto problematiku řešit.

ZÁVĚR

Co říci závěrem? Je více než zřejmé, že se sociálně patologické jevy na základních školách objevují a zřejmě i nadále objevovat budou. Potvrzují to i předložené dotazníky, které nám říkají, že sociálně patologické jevy na vybrané základní škole jsou. Cílem této diplomové práce bylo jejich zmapování, což se, doufám, podařilo. Většina dětí se jeví sociálně patologickými jevy nezasažena, avšak je třeba se nad některými odpověďmi zamyslet a nedopustit, aby se zatím lehčí problémy rozvinuly ve vážnější.

Myslím si, že se konečně veřejně v médiích o sociálně patologických jevech hovoří a nepřivírají se nad problémy oči tak, jak tomu bylo v minulosti. Otázkou zůstává, jaký postoj k sociálně patologickým jevům zaujmeme my, pedagogové, ale i naše společnost, naši zákonodárci a rodina.

Zastávám názor, že se na ostatních základních školách sociálně patologické jevy také objevují a určitě tato skutečnost souvisí i s tím, v jaké lokalitě se škola nachází a jaké je složení žáků v dané škole a třídě. Domnívám se, že nastane v budoucnu taková situace, že se budeme společnými silami aktivně podílet na snížení výskytu těchto jevů, případně jejich zániku. Přáním všech jistě je, aby se tato vize naplnila.

Já, vy, my všichni máme, nebo v budoucnu budeme mít potomky a právě to, jak je vychováme, jakým způsobem na ně budeme působit, ovlivní, zda se z nich stanou plnohodnotní členové naší společnosti, nebo jedinci s patologicky sociálním chováním.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- ČAČKA, O. *Nástin psychologie II pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-016-6.
- ČERNÁ, A., DĚDKOVÁ, L., MACHÁČKOVÁ, H., ŠEVČÍKOVÁ, A., ŠMAHEL, D. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2013. ISBN 978-80-247-4577-0.
- FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.
- KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.
- KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, s. r. o., 1997. ISBN 80-7178-123-1.
- KYRIACOU, CH. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, s. r. o., 2005. ISBN 80-7178-945-3.
- MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009. ISBN 978-80-247-2310-5.
- MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, s. r. o., 1998. ISBN 80-7178-226-2.
- NEŠPOR, K. *Vaše děti a návykové látky*. Praha: Portál, s. r. o., 2001. ISBN 80-7178-515-6.
- NEŠPOR, K., CSÉMY, L. *Alkohol, drogy a vaše děti*. Praha: Sportpropag, a. s., 1994.
- PRESL, J. *Drogová závislost: může být ohroženo i Vaše dítě?*. Praha: Maxdorf, 1995. ISBN 80-85800-25-X.
- ROGERS, V. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.
- VÁGNEROVÁ, K. A KOL. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, s. r. o., 2009. ISBN 978-80-7367-611-7.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, s. r. o., 1999. ISBN 80-7178-214-9.

Seznam použitých internetových zdrojů

ŠTÁSTKA, J. *Kolinsky.denik.cz*. [online]. 25. 6. 2014 [cit. 20. listopadu 2014]. Dostupné z: http://kolinsky.denik.cz/zpravy_region/bal-se-vysvedceni-opily-zak-skoncil-v-nemocnici.html.

NOVOTNÁ, Z. *Novinky.cz*. [online]. 23. 9. 2014 [cit. 1. prosince 2014]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/deti/348055-komunikace-rodicu-s-detmi-muze-predejiti-nestesti.html>.

ČT24. *ČT24.cz*. [online]. 9. 10. 2010 [cit. 12. prosince 2014]. Dostupné z: <http://www.ct24.cz/domaci/101375-na-lince-bezpeci-resi-stale-casteji-sebevrazdy-a-sikanu.html>.

Blesk. Praha: CZECH NEWS CENTER, a. s., 2015, č. 26. ISSN 1210-5333.

Seznam ostatních zdrojů

Drogy: Poznej svého nepřítel. Nakladatelství MEDEA KULTUR, s. r. o.

My, drogy a Evropa. Nakladatelství MEDEA KULTUR, s. r. o.

SEZNAM ZKRATEK

ZŠ - Základní škola

ŠVP - Školní vzdělávací plán

SEZNAM GRAFŮ a TABULEK

Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví dotazovaných žáků.....	55
Graf 2: Bydliště dotazovaných žáků.....	56
Graf 3: Rodinné zázemí.....	57
Graf 4: Trávení volného času s partou kamarádů.....	58
Graf 5: Spokojenost s trávením volného času.....	59
Graf 6: Obliba chození do školy.....	60
Graf 7: Oblíbenost mezi vrstevníky ve třídě.....	61
Graf 8: Posměch ve třídě.....	62
Graf 9: Ublíživání ve třídě.....	63
Graf 10: Pojem kyberšikana.....	64
Graf 11: Zkušenost s kyberšikanou.....	65
Graf 12: Strach ze spolužáků ve třídě.....	66
Graf 13: Agresivita vůči spolužákům.....	67
Graf 14: Záškoláctví.....	68
Graf 15: Povolení rodičů zůstat doma.....	69
Graf 16: Krádež vůči spolužákovi ve třídě.....	70
Graf 17: Ztráta věcí ve třídě.....	71
Graf 18: Úmyslné poškození spolužákovo věci.....	72
Graf 19: Poničení mé věci.....	73
Graf 20: Kouření, alkohol a drogy jako prostředek k odreagování se.....	74
Graf 21: Kouření cigaret.....	75
Graf 22: Požití alkoholického nápoje.....	76
Graf 23: Zkušenost s drogami.....	77
Graf 24: Blízká osoba v případě potřeby pomoci.....	78
Graf 25: Konkrétní určení blízké osoby.....	79
Graf 26: Pohlaví dotazovaných učitelů.....	80
Graf 27: Délka pedagogické praxe.....	81
Graf 28: Třídní učitel/-ka.....	82
Graf 29: Výskyt sociálně patologických jevů na této škole.....	83
Graf 30: Hlavní příčiny sociálně patologických jevů.....	84
Graf 31: Schopnost pomoci žákům v případě jejich potřeby.....	85
Graf 32: Žádost rodičů žáka o pomoc učitelů.....	86

Graf 33: Vhodné prostředí vybrané ZŠ při předcházení sociálně patologických jevům.....	87
Graf 34: Zlepšení prevence sociálně patologických jevů na zvolené ZŠ.....	88
Graf 35: Předcházení sociálně patologickým jevům – vesnické ZŠ versus městské ZŠ.....	89
Graf 36: Názor na stoupající tendenci sociálně patologických jevů na ZŠ.....	90
Graf 37: Potřeba aktuálně řešit problematiku sociálně patologických jevů na ZŠ.....	91

Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní scénář pro obyčejnou počáteční šikanu.....	19
Tabulka 2: Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany – Poplachový plán pro tzv. školní lynčování.....	19
Tabulka 3: Rozdíly tradiční šikany a kyberšikany.....	22
Tabulka 4: Varovné známky - tabák.....	38
Tabulka 5: Varovné známky - alkohol.....	40
Tabulka 6: Základní dělení drog.....	41
Tabulka 7: Pohlaví dotazovaných žáků.....	54
Tabulka 8: Bydliště dotazovaných žáků.....	55
Tabulka 9: Rodinné zázemí.....	56
Tabulka 10: Trávení volného času s partou kamarádů.....	57
Tabulka 11: Spokojenost s trávením volného času.....	58
Tabulka 12: Obliba chození do školy.....	59
Tabulka 13: Oblíbenost mezi vrstevníky ve třídě.....	60
Tabulka 14: Posměch ve třídě.....	61
Tabulka 15: Ublíživání ve třídě.....	62
Tabulka 16: Pojem kyberšikana.....	63
Tabulka 17: Zkušenost s kyberšikanou.....	64
Tabulka 18: Strach ze spolužáků ve třídě.....	65
Tabulka 19: Agresivita vůči spolužákům.....	66
Tabulka 20: Záškoláctví.....	67
Tabulka 21: Povolení rodičů zůstat doma.....	68
Tabulka 22: Krádež vůči spolužákovi ve třídě.....	69
Tabulka 23: Ztráta věcí ve třídě.....	70

Tabulka 24: Úmyslné poškození spolužákovo věci.....	71
Tabulka 25: Poničení mé věci.....	72
Tabulka 26: Kouření, alkohol a drogy jako prostředky k odreagování se.....	73
Tabulka 27: Kouření cigaret.....	74
Tabulka 28: Požití alkoholického nápoje.....	75
Tabulka 29: Zkušenost s drogami.....	76
Tabulka 30: Blízká osoba v případě potřeby pomoci.....	77
Tabulka 31: Konkrétní určení blízké osoby.....	78
Tabulka 32: Pohlaví dotazovaných učitelů.....	79
Tabulka 33: Délka pedagogické praxe.....	80
Tabulka 34: Třídní učitel/-ka.....	81
Tabulka 35: Výskyt sociálně patologických jevů na této škole.....	82
Tabulka 36: Hlavní příčiny sociálně patologických jevů.....	83
Tabulka 37: Schopnost pomoci žákům v případě jejich potřeby.....	84
Tabulka 38: Žádost rodičů žáka o pomoc učitelů.....	85
Tabulka 39: Vhodné prostředí vybrané ZŠ při předcházení sociálně patologickým jevům.....	86
Tabulka 40: Zlepšení prevence sociálně patologických jevů na zvolené ZŠ.....	87
Tabulka 41: Předcházení sociálně patologickým jevům – vesnické ZŠ versus městské ZŠ.....	88
Tabulka 42: Názor na stoupající tendenci sociálně patologických jevů na ZŠ...89	89
Tabulka 43: Potřeba aktuálně řešit problematiku sociálně patologických jevů na ZŠ.....	90

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Základní školské dokumenty pro oblast kriminality a šikany u dětí a mládeže.....	I
Příloha B – Základní legislativní normy České republiky pro oblast prevence.....	II
Příloha C – Dokumenty vlády pro oblast prevence sociálně patologických jevů	III
Příloha D – Dotazník pro žáky.....	IV
Příloha E – Dotazník pro učitele.....	VIII

PŘÍLOHY

Příloha A – Základní školské dokumenty pro oblast kriminality a šikany u dětí a mládeže

- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, č. j. 14514/2000-51.
- Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č. j. 20006/2007-51.
- Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2005-2008, č. j. 10844/205-24.
- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č. j. 28275/2000-22.
- Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č. j. 14423/99-22.
- Národní vzdělávací osnovy pro vzdělávání metodiků primární prevence škol a školských zařízení.
- Informace pro odbory školských krajských úřadů, předškolní zařízení, školy a školská zařízení. Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané, č. j. 25884/2003-14.

Příloha B – Základní legislativní normy České republiky pro oblast prevence

- Vyhláška č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče.
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon).
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.
- Vyhláška č. 75/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních.
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).
- Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě).
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině.
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích.
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

Příloha C – Dokumenty vlády pro oblast prevence sociálně patologických jevů

- Návrh systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy (usnesení vlády č. 795/2004).
- Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže na období 2007-2013 (usnesení vlády č. 611/2007).
- Strategie prevence kriminality na léta 2004-2007 (usnesení vlády č. 393/2004).
- Návrh Koncepce (projektu) včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí v oblasti vzdělávání (usnesení vlády č. 564/2005).
- Strategie prevence kriminality na léta 2008-2011 (usnesení vlády č. 1150/2007).
- Hodnocení systému péče o ohrožené děti (usnesení vlády č. 1151/2007).

Příloha D – Dotazník pro žáky

Milé žákyně, milí žáci,

chtěla bych vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku.

V současné době zpracovávám svoji diplomovou práci na téma Sociálně patologické jevy v prostředí základní školy. Pro ty, kteří by nevěděli, co si pod tímto názvem představit: Sociální patologie označuje takové jevy ve společnosti, které jsou považovány za nezdravé, nenormální a obecně nežádoucí, nebezpečné. Jde například o šikanu, kyberšikanu, agresivitu, záškoláctví, kriminalitu, návykové látky aj.

Máte před sebou několik otázek, na které bych ráda znala vaši odpověď. Snažte se odpovídat pravdivě, jde jen o váš názor. Ničeho se nebojte, dotazník je anonymní, nepodepisujte se.

Pokud není u otázky uvedeno jinak, zakroužkujte vždy jen jednu odpověď.

Moc vám za vaše odpovědi děkuji.

Nikola Kršková

---

1. Jsi:

- a) dívka
- b) chlapec

2. Bydlíš:

- a) město
- b) vesnice

3. Vyrůstáš:

- a) úplná rodina
- b) neúplná rodina
- c) dětský domov
- d) jiné (vypiš).....

4. Trávíš svůj volný čas s partou kamarádů?

- a) ano
- b) ne

5. Jsi spokojen/-a s tím, jak trávíš svůj volný čas?

- a) ano
- b) ne

6. Chodíš do školy rád/-a?

- a) ano
- b) ne

7. Jsi mezi vrstevníky ve třídě oblíbený/-á?

- a) ano
- b) ne

8. Máš pocit, že se ti ve třídě někdo směje?

- a) ano
- b) ne

9. Ublížíje ti někdo ve třídě?

- a) ano
- b) ne

10. Víš, co je kyberšikana?

- a) ano
- b) ne

11. Stalo se ti, že tě někdo ze spolužáků urážel, zesměšňoval nebo ti vyhrožoval přes internet?

- a) ano
- b) ne

12. Bojíš se některých spolužáků ve třídě?

- a) ano

b) ne

13. Byl/-a jsi někdy agresivní vůči spolužákům?

a) ano

b) ne

14. Vynechal/-a jsi někdy vyučování nebo přišel/přišla pozdě, protože se ti do školy nechtělo?

a) ano

b) ne

15. Když se ti nechce do školy, dovolí ti rodiče zůstat doma?

a) ano

b) ne

16. Vzal/-a jsi někdy někomu ve třídě věc, která ti nepatřila?

a) ano

b) ne

17. Odcizil někdo tobě ve třídě věc, která ti patřila?

a) ano

b) ne

18. Poškodil/-a jsi ve třídě někomu jinému úmyslně jeho věc?

a) ano

b) ne

19. Stalo se ti, že ti někdo ve třídě poničil tvoji věc?

a) ano

b) ne

20. Jsou pro tebe kouření, alkohol a drogy prostředky k odreagování se?

a) ano

b) ne

21. Kouřil/-a jsi už někdy cigaretu?

- a) ano – jednou
- b) ano - vícekrát
- c) ne

22. Okusil/-a jsi už někdy alkoholický nápoj, včetně piva?

- a) ano – jednou
- b) ano - vícekrát
- c) ne

23. Vyzkoušel/-a jsi už někdy drogy (například marihuanu, hašiš)?

- a) ano – jednou
- b) ano - vícekrát
- c) ne

24. Když tě něco trápí, máš někoho blízkého, komu se můžeš svěřit a víš, že ti pomůže?

- a) ano
- b) ne

25. Pokud ano, o koho se jedná?

- a) rodiče
- b) sourozenec
- c) kamarád/-ka
- d) učitel/-ka
- e) jiné (vypiš).....

Projdi si, prosím, ještě jednou všechny otázky a ověř si, že u každé otázky máš zaškrtnutou odpověď.

Příloha E – Dotazník pro učitele

Milé paní učitelky, milí páni učitelé,

chtěla bych Vás požádat o vyplnění tohoto dotazníku.

V současné době zpracovávám svoji diplomovou práci na téma Sociálně patologické jevy v prostředí základní školy. Jedná se o témata šikany, kyberšikany, agresivity, záškoláctví, kriminality a návykových látek.

Máte před sebou několik otázek, na které bych ráda znala Vaši odpověď. Snažte se, prosím, odpovídat pravdivě, jde jen o Váš názor. Dotazník je anonymní.

Pokud není u otázky uvedeno jinak, zakroužkujte vždy jen jednu odpověď.

Moc vám za Vaše odpovědi děkuji.

Nikola Kršková

---

1. Jste:

- a) žena
- b) muž

2. Délka pedagogické praxe na této škole:

- a) 0 – 5 let
- b) 6 – 10 let
- c) 11 – 15 let
- d) 16 – 20 let
- e) 21 – 25 let
- f) více než 25 let

3. Jste třídní učitel/-ka?

- a) ano
- b) ne

4. Se kterými sociálně patologickými jevy jste se setkal/-a na této škole? (možno zakroužkovat více odpovědí)

- a) se šikanou
- b) s kyberšikanou
- c) se záškoláctvím
- d) s násilím, agresivním chováním
- e) s kriminalitou – krádežemi, vandalismem
- f) s užíváním návykových látek

5. V čem vidíte hlavní příčinu sociálně patologických jevů, které se objevují na základních školách? (možno zakroužkovat více odpovědí)

- a) nefungující rodinné prostředí
- b) špatně fungující škola
- c) vliv médií, filmů, PC her
- d) nedostatek jiných volnočasových aktivit
- e) příslušnost žáků k různým „pouličním“ skupinám
- f) vliv společnosti a její žebříček hodnot
- g) jiné (vypište).....

6. Myslíte si, že jste schopni/schopna v případě potřeby pomoci žákům s jejich problémy?

- a) ano
- b) ne

7. Požádali Vás už někdy rodiče žáka o pomoc při řešení sociálně patologických jevů (např. šikany, kouření, záškoláctví)?

- a) ano
- b) ne

8. Zdá se Vám být zdejší základní škola prostředím, v němž se daří předcházet sociálně patologickým jevům?

- a) ano
- b) ne

9. Šlo by ještě v prevenci sociálně patologických jevů na této škole něco zlepšit?

- a) ano
- b) ne

10. Myslíte si, že se dá na vesnických školách lépe předcházet sociálně patologickým jevům, než v městských školách?

- a) ano
- b) ne

11. Mají podle Vás sociálně patologické jevy na základních školách stoupající tendenci?

- a) ano
- b) ne

12. Je podle Vás potřeba aktuálně řešit problematiku sociálně patologických jevů u žáků na základní škole?

- a) ano
- b) ne

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Nikola Kršková

Obor: Speciální pedagogika - učitelství

Forma studia: Kombinovaná

Název práce: Sociálně patologické jevy v prostředí ZŠ

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 85

Celkový počet stran příloh: 10

Počet titulů českých použitých zdrojů: 14

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 4

Počet ostatních zdrojů: 2

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Miloslav Kodým, CSc.